

Władysław Bobek:

RUSIZMY VAJANSKÉHO.

Znárou, toľko ráz — aj so strany cudzincov (Meillet) — zdôraznenou neobyčajnou blízkosťou slovanských jazykov, ďalej geografickými a historickými podmienkami a konečne čiastočne aj koncepciou slovanskej solidarity vysvetľuje sa fakt vzájomného pôsobenia na seba slovanských literárnych jazykov. Sem patrí pôsobenie jazyka starobulharského alebo starocirkevnoslovanského na všetky literárne jazyky slovanské — okrem poľštiny a jazykov lužických, najmä na jazyky slovanských národov, ktoré sa dostaly do oblasti vplyvov byzantskej kultúry, — ďalej pôsobenie poľštiny na všetky jazyky ruské (bieloruský, maloruský a veľkoruský), na jazyk slovenský, český, srbochorvátsky a na jazyky lužické, pôsobenie jazyka veľkoruského na iné slovanské spisovné reči — okrem poľštiny a jazykov lužických — konečne podobná úloha jazyka českého v pomere k jazyku poľskému, slovenskému, srbochorváckemu a lužickému.

Jednou kapitolou z týchto medzislovanských lingvistických vzťahov je pôsobenie literárneho jazyka veľkoruského na literárny jazyk slovenský. Dlhšiu štúdiu venoval tejto otázke významný slovenský jazykovedec S. Czambel¹ a krátku noticku Jagić.² Štúdia Czamblova mala mať praktický význam, mala zaraziť proces „rusifikácie“ — ako sa Czambel vyslovuje — literárnej slovenčiny, a priamym podnetom k nej bolo pokračovanie Vajanského v akcii prejímania ruských živlov do slovenčiny. Štúdia Czamblova mala čiastočný úspech; pod jej vplyvom Vajanský začal sa vyháňať niektorým rusizmom, ale vonkoncom neprestal aj naďalej používať rusizmy.

¹ Ruské živly v spisovnom jazyku slovenskom, v knihe: Príspevky k dejinám jazyka slovenského. Budapešť 1887.

² Archiv für slav. Philologie, 1909, str. 662.

Štúdia Czamblova — podnetná a bohatá — nebola bez zrejmych omylov. Zbytočná — podľa našej mienky — bola puristická snaha; stačilo predsa poukázať na rusizmy, a záver nechať čitateľovi. Nesprávna bola ďalej Czamblova mienka, že slovenskí autori prejímali všetky slová s ruskými elementmi; niektoré odvodené slová z ruského koreňa vznikali už na slovenskej „pôde“, t. j. v slovenskom jazykovom myslení, a na druhej strane niektoré zo slovenských rusizmov sú iba sémantické. Po tretie: Czambel pokladal za rusizmy aj také slová, ktoré má — ako vlastné — literárna poľština (na pr. dielny, náhrada — za prácu — podarok, pohoda, preobraziť, šibký); keďže vieme, že u Vajanského, odkiaľ mal tieto slová Czambel, nachádzame mnoho polonizmov, teda uvedené slová mohli sa dostať do slovenčiny nielen z ruštiny, ale aj z poľštiny.

V recenzii Czamblovej štúdie (NN, 1887, č. 44 a nasl.) Jozef Škultéty zdôrazňuje (tamtiež čís. 46, str. 4): „Ovšem chyba je bez príčiny prejímať slová. No snahou má byť sblížovanie slavianskych jazykov.“ Treba teda obohacovať slovenčinu aj slovami z ruského jazyka, ktorý vraj je „najzachovalejší zo všetkých slavianskych“. Ďalej Škultéty vyslovuje mienku, že „s tou rusifikáciou neprišlo to u nás tak ďaleko, ako sa usiluje dokázať“ Czambel.

Podobne vyslovoval sa Vajanský. V krátkej noticke o Czamblovej knihe (SP VII, 118; noticka nie je podpísaná, ale iste je od redaktora Vajanského) napísal, že „slovenčina bez duchovného styku so slavianskymi jazykmi skoro by zakrpatela“. Potvrdil tu teda svoje náhľady, vyslovené pred dvoma rokmi v recenzii článku J. Stránskeho „O spisovnom jazyku Sama Chalupku“ (z Almanachu Mládeže Slovenskej — Tatran... Turčiansky Sv. Martin, 1885), uverejnenej v Nár. nov. (1885, čís. 66, str. 4). Vajanský odsudzuje tam s autorom článku Chalupkovo „experimentovanie“ „s jazykom“ a pokračuje:

„Iné je, keď autor haní každé zblíženie sa slovenčiny z jazykom veľikým, ustáleným a slavianskym po duchu i po materii. Takéto zblížovanie je potrebné, blahodarné, a je skutočným obohatením nášho spisovného jazyka. Vymýšľať slová je na skazu, je hrádzou slavianskeho duchovného sblíženia. Kto ide stranou, ten blúdi, kto ide k centru, ten shromažďuje.“

Podľa Vajanského vraj „smiešno by bolo“, keby Škultéty v preklade z Turgeneva slovo *dača* bol preložil ako *letohrádok* alebo iným slovom. *Dača* je od *dať*, je slovo „čisto slovanské“, „etymologickým zvláštnostiam slovenčiny neprotiví sa“, „rozumie ho 9/10 (!) slavian-

skeho plemena“; záverom Vajanský usudzuje: „a tak je rozumné a obohatením našej spisovnej mluvy prijať ho“.

K tejto téme vrátil sa potom Vajanský vo zvláštnom článku (Literárne poznámky VI, NN, 1889, č. 51, str. 2), kde nepriamo polemizoval s Czamblovou štúdiou a vysvetľoval zásady, ktorými sa správal pri uvádzaní slovanských slov do slovenčiny. Vylučovanie takých slov podľa Vajanského „ani nejde“. „Mnoho (je) slov českých, ruských, poľských, ktoré majú už úplné občianske právo v slovenčine — a ona ich stroví ešte viac. Každé dobré, inoslavianske slovo, prijaté do slovenčiny (jestli ona také alebo tak určité a jemné nemá) je výhra, každé ukuté slovo je hriech proti slavizmu. Nič nie je skazonosnejšieho, jako nemierne kuvanie slov. Treba si pomáhať dialektom, a keď to nie je vhodné, slovom ruským, jestli ono neprieči sa sluchu nášmu, a formálne zmestí sa. To je raz kanon, to neodčiní žiaden filolog. (Tu polemizuje Vajanský s Czamblom, hoci o ňom a o Jaroslavovi Vlčkovi napísal v tom istom článku, že „ovládajú veľikým materiálom slavistickým a majú jemný cit pre čistotu a slavianskosť jazyka“.) Tu rozkazuje len literát, a jedine literát. Keď on udre na pravú strunu, jeho výraz prevzatý z iného slavianskeho jazyka ujme sa, a to o mnoho skorej, než zle ukuté. Našou úlohou nie je utvoriť volapük, a tak obťažiť iným Slavianom, aby sa zaoberať mohli s našimi plodmi. Štúdium ruskej literatúry bude sa zmáhať u nás, ono podopre mocne toto spasonosné pravidlo.“

Vajanský má aj iné argumenty. „Veď už sám ľudový jazyk náš — píše ďalej — na okrajinách núka nám slová z češtiny, poľštiny a ruštiny. Bol by hriech punktičkársky, keby sme z jakéhosi superpurismu neprijali tieto bratské dary. Pravda, tu treba miera, ktorá bola prestúpená — najviac strednými spisovateľmi, alebo i dobrými, v zápale za diela vysokej ruskej literatúry.“

Záverom Vajanský odporúča vyhodit „nestvory“ z jazyka a jazyku ponechať „voľnosť“. Končí vetou, ktorá aspoň čiastočne proti-rečí jeho vývodom: „Pravda, že tá voľnosť musí byť mierna, rozumná, regulovaná filologickou vedou a taktom.“

Tieto zásady Vajanského — okrem poslednej, ktorej význam je však snižený spomenutým už prejavom o literátoch ako jedinej inštancii pri prejímaní cudzích slov do slovenčiny — sú príliš subjektívne, nemajú väčšej objektívnej hodnoty. A že pre Vajanského platil — a to predovšetkým — argument z inej, iracionálnej oblasti, argument citový, to treba zvlášť zdôrazniť. Hlboké rusofilstvo bolo pre Vajanského — ako aj pre iných Slovákov — citovým úradím, ktoré

ľahšie umožňovalo významové stotožnenie so stránky zvukovej identických slovenských a ruských výrazov; pri takom citovom úzadí mizly menšie — alebo aj značné — významové odtienky. Tento faktor rozhodoval pri prejímaní ruských slov, údajne „neprekladateľných“ do slovenčiny. Vajanský napísal o tom na inom mieste (NN, 1889, čís. 67, str. 3) toto: „Sú slová, ktoré majú svoj osobitný, do iného jazyka nepreložiteľný význam. Prekrásne ruské slovo *smirenie* má taký jemný odtienok, aspoň dľa toho smyslu, ktorý vycítiš z dobrých ruských spisovateľov. Mne zdá sa (hovorím dľa citu) — je to výborné svedectvo pre Vajanského — že ani slovom »pokora« ani »skromnosť« nedá sa to vyraziť, čo treba rozumieť pod slovom *smirenie*, ačkoľvek z oboch je v ňom čiastka.“

Z tej príčiny Vajanský ponechal v preklade z ruštiny slovo *sozercanie* (NN, 1892, čís. 66, str. 2), takto sa ospravedľujúci: „Slovo *sozercanie* neviem preložiť jedným slovom. Je to odrazenie a zrkadlenie v duši ľudskej toho, čo bolo do nej vnesené, je to zduchovenie a pochopenie prijatých dojmov a myšlienok.“

V tomto citovom úzadí korení sa aj takýto prejav Vajanského v súvislosti s prekladom istého článku Lamanského do slovenčiny (NN, 1892, čís. 71, str. 1: Pravda oči kole): „Usečná, ustálená, najvyššie rozvinutá reč ruská dala by sa prekladať v mnohom ohľade iba rozvedením, vlastne vysvetlením myšlienky, dlhým pre náš skromný časopis.“

Konečne s tejto stránky charakteristický je pokus³ Vajanského „znázorniť prakticky“ blízkosť ruštiny a slovenčiny (Ruština a slovenčina, SP IV, 246 a nasl.) paralelným citovaním pôvodiny a slobodného slovenského prekladu z dvoch Puškinových básní: *Zimný večer* a *Škotská pieseň*. V preklade ponecháva rýmy: *izbuška-staruška*, a dokonca rýmy: *družka-kružka* (= krčah), kde posledné slovo je pre Slováka úplne nesrozumiteľné. V slobodnom preklade Puškinovho verša o Mickiewiczovi (NN, 1886, čís. 1, str. 1) čítame: ... My jeho ľúbili. Mirný, blahosklonný on navštevoval besedy naše... (v pôvodine: ... my jeho ľúbili. Mirnyj, blagosklonnij On poseštal besedy naši...).

V súvislosti s týmto náhľadom a či — lepšie povedané — pocitom blízkosti ruštiny a slovenčiny sú prípady uvádzania ruských slov — ako aj poľských — v úvodzovkách, resp. bez nich. Na jednom mieste v *Nár. nov.* (1885, čís. 77, str. 1) píše: „A tu sú hranice slavianske voľné, jako sama voľuška slavianskaja, širokaja.“ Čí-

³ Vajanský nepodpísal sa tu, ale iste je autorom.

tame tiež uňho (NN, 1882, čís. 2, str. 2): „...dielo starého Aksakova sú „Zapisky ružejneho ochotnika“ (Zápisky strelca)«. Všade tu — v románoch a či v novinárskych článkoch, v preklade alebo v pôvodnej tvorbe — máme rozličné štádia pocitu „cudzosti“ ruského slova; posledným štádiom tohto pocitu je uvedenie ruského slova namiesto slovenského v pôvodnej tvorbe nenovinárskej.

Je pochopiteľné, že najviac ruských slov používa Vajanský, keď píše o ruských pomeroch alebo keď vypráva o svojich dojmoch z Ruska; v tomto druhom prípade vlna citov prináša so sebou ruské slová, ktoré sú rusizmami v užšom smysle slova. V prvom prípade zas máme rozličné ruské termíny, ktoré nie sú rusizmy v pravom slova smysle, sú nimi iba v najširšom smysle slova; ale hranica medzi týmito druhmi rusizmov je zrejme nestála; ruský termín, použitý o pomeroch neruských, je už rusizmom v pravom smysle slova.

U Vajanského k ruskej terminológii, a nie k rusizmom v pravom slova smysle, patria početné slová druhu: *bojarin, mitropolit, čin, dvoranin, dvorianstvo, mužik, archimandrit, episkop, vladyka i vladyk* (SP VIII, 249), *archierej, panichyda, liturgia archierska, sviaštennik, obiedňa, časovňa* (...z...časovne [kaplnky] — NN, 1885, čís. 125, str. 4), *sobor, knuta, lavra, peščera, uhodnik* (= rus. ugodnik), *kolokolňa, psalomščik, Stavropigia, dumec* (= člen dumy), *sakle, kibitky, újezd, golova Kyjeva* (= mešťanosta), *mir* (= obec), *kňaz i kňahyňa, gopak* (= druh tanca), *korugvonosci, kolležský assesor, prokuror*, ale i prokurator sv. synody, *sovietnik, zemstvo, pomieščik, aršin, pud, versta, azbuka, bukva, gramotný, sterliade* (mn. čís.), *otčestvo, ataman* atď.; niektoré z týchto slov sú — ako vidíme — čiastočne slovakizované (dlhé samohlásky, *h* namiesto *g*). Pritom je charakteristické, že veľkoruskú formu používa aj pre maloruské názvy (*Sagajdačný; Bogdan Chmielnický* atď.), čo sa vysvetľuje vplyvom výlučne veľkoruských prameňov a nedostatkom pozitívneho stanoviska k snahám a hnutiu ukrajinskému.

Uvádžanie ruských slov bolo u Vajanského zámerné a plánovité, programové. Svedčí o tom — okrem citovaných prejavov — aj okolnosť, že Vajanský nechával pri rusizmoch aj ich slovenské synonymá; vysvetľoval teda rusizmy tak, ako vysvetľoval niektoré iné cudzie slová v Národných novinách. Píše na pr.: „blahorodne, šľachetno“ (V, str. 254)⁴; v SP (VI, 24) v recenzii druhého sväzku

⁴ Citované sväzky sú väčšinou z vydania Kníhtlačiarkeho spolku v Turčianskom Sv. Martine; sväzky z vydania G. Bežu z Trnavy sú označené písmenom *b*. Ž. M. znamená život Moysesova (Storočná pamiatka narodenia

almanachu *Živeny* používa najskôr slovo *sväzok*, ale už v nasledujúcej vete píše: „*vyпуск* tento...“ Nachodíme ešte iný spôsob takého vysvetľovania, takej glosy: v NN (1892, čís. 51, str. 2) píše: ...oekumenickej (vselenskej) cirkve; na inom mieste (XI, 201): ...rybácej polievky (uchy)... V Kotlíne (str. 279) používa slová: *vetrila* i *plachty*.

Vajanský prejímal rusizmy zväčša priamo z ruštiny, no popri tom i zo slovenčiny a čiastočne aj z češtiny. Oddeliť staršiu vrstvu rusizmov v slovenčine a češtine od novej vrstvy, ktorú Vajanský prejímal priamo z ruštiny, nie je možné pre nedostatok potrebných slovníkových prác. Lež je pravdepodobné, že do jazyka Vajanského prenikly priamo z ruštiny niektoré slová, ktoré spisovná slovenčina prijala ešte pred Vajanským.

Proces väčšieho prenikania rusizmov u Vajanského začína sa koncom sedemdesiatych rokov, v rokoch osemdesiatych je na vrchole — tieto roky sú s tejto stránky epochou „búrky a nátlaku“ — potom začína klesať. V preklade Scheffelových *Žalmov z hôr* (vydané 1876) nachádzame iba rusizmy: *tišina*, *prestol*, *tajna*, *čudesný*, ktoré akiste neboli prevzaté z ruštiny, ale zdedené. V Dušinskom (z r. 1879) rusizmy — nové, prevzaté priamo z ruštiny — už sú.

Vplyvom ruštiny nastáva určitý presun produktívnosti prípon v jazyku Vajanského. Niektoré sufixy, jestvujúce v slovenčine, sú častejšie. Sem patrí prípona *-stvo* (na pr. *stvoreństwo* III, 66), *-ik* (*starik* popri *starec*, *starček*), kombinované prípony *-stvenný*, *-stvoval*. Sem patrí aj prípona *-ný*, *-onný* (*literatúrny* SP I, 572, *bezceremonný*, a ďalej typ: *tendenciosnosť* atď.), *-enka* (*dušenka* III, 61; I, 296 popri: *dušica* III, 59, kde prípona je srbochorv.; podobne *pieseňka* III, 19; *mamušenka* K. 436; *noženka* III, 12). Z príkladov sem patrí ešte *celistvený* V, 258; *celistveno* K. 208; *celistvenost* SP I, 389; NN, 1887, 128, 3.

Mnoho je u Vajanského ruských alebo ruským spôsobom tvorených kompozít, ktorých prvým členom je *ino-* (*inokmenci* NN, 1888, čís. 47, str. 1), *blaho-* (porovn. slovník rusizmov), *mnoho-* (*mnohopísáľstvo* NN, 1888, čís. 59, str. 1), *jedno-* (*jednoplemennikov*, *jednovercov* NN, 1892, čís. 31, str. 1).

Ruský vplyv je aj v použití druhého pádu po komparative; vo výťahu z diela Danilevského čítame: (plemä slovanské) ...nie je nižšie germánorománskeho (NN, 1887, čís. 51, str. 2). Podobne v použití dlhších tvarov osobných zámen: (Lavrecký)...príde domov; Štefana Moysesu... Turčiansky Sv. Martin, 1897). S. Pl. znamená Sofia-Pleven... Turčiansky Sv. Martin, 1910. K. znamená Kotlín (z r. 1901).

v ústrety je mu ide (NN, 1888, čís. 69, str. 3). Báseň... Lermontovu priniesla... i pokutu; je ho presadili z Petrohradu na Kavkaz (NN, 1891, čís. 89, str. 3). Podobne v umiestení zámena *sa*: Ruský čitateľ... musí zadiviť sa (SP I, 184); príklady použitia skráteného zámena -s, spojeného so slovesom, známe z jazyka Paulínyho-Tótha (porov. Czambel, op. cit. str. 74), u Vajanského nenachodíme.

Podobne ruský vplyv je aj vo vynechaní slovesa v takýchto príkladoch: ...„ja by bez váhania prisúdil“, NN, 1889, 132, 4; „Medzi vašou sejbou a vašou žňou srok krátky“ I, 90; „Mnoho u nás ľudí, čo hynú tichým vegetovaním“, I, 165; „No v nás viac sily, ako sa vám sníva“ I, 207.

Z ruštiny dostaly sa tiež niektoré zemepisné názvy: Trakia (NN, 1885, čís. 86, str. 1), Skytia (NN, 1882, 16, 3), Čuchonec (NN, 1886, 53, 1), Bieloserbia (SP I, 570), Iašský (=poľský, tamtiež), Czechomoravia (SP I, 574), Stargorod (= Starogard, mesto v poľskom Pomorí), Kalmyki, Uzbeki (tu aj koncovka je ruská, NN, 1885, 77, 1), kmenov Tiurských (tamtiež 74, 2), Vojenna Hranica i Slavonia (tamtiež 86, 1), Španielci, Románci, Románo-Germánci, o Pečenegoch (NN, 1892, 53, 2), Variagi (nom. plur., koncovka ruská, tamtiež 65, 3).

Vajanského rusizmy niekedy — nie vždy — podliehajú formálnej slovakizácii; okrem formy ruskej máme tvar slovakizovaný. Tak popri: *naslaždenie, nasladenie*, popri: *deržava, država* i *dřžava*. Ruské *gosudar* zjavuje sa u Vajanského stále ako *hosudar*; ale popri *hosudarstvenná* (duma) zjavuje sa tvar s *g*. Popri obvyklej forme *kurhan* máme raz *kurgan*.

Rusizmy niekedy sú len sémantické; vplyvom ruského slova, totožného so stránky fonetickej so slovenským, to-ktoré slovenské slovo rozširuje svoj význam o nový odtienok. Conev, uvažujúc o rusizmoch v bulharčine⁵, vyslovuje sa v takýchto prípadoch, že to-ktoré bulharské slovo — ako domáce — má taký význam, a ako rusizmus má význam iný. Je to tak, ak uvažujeme o veci len vonkajším spôsobom; ale so stránky psychologickej, pre jednotlivca, čo také slovo používa, je to len jedno slovo. Tak z jazyka ruského nový význam dostalo slovenské slovo *holubí*; u Bottu a Vajanského máme *holubie nebo*, t. j. *belasé* (modré). U Vajanského slovo *zlodej* znamená aj *zločinec*; tento posledný význam je z ruštiny. Analogickým zjavom je na pr. v jazyku niektorých štúrovcov význam slov *duma, dumný* — ako *hrdosť, hrdý*, čo sa vysvetľuje poľským vplyvom.

⁵ Rusko-bálgarski paraleli, Slavjanski glas I, 20—29, Periodičesko spisanie 249—259 i pokračovanie, známe mi len zo separátu, na ktorom nie je udané meno časopisu.

Nie všetky rusizmy u Vajanského sú rovnako časté; niektoré — na pr. *vypusk*, *vselenna* — sú ozajstné semel dicta, iné sa opakujú častejšie alebo sú dokonca obľúbenými slovami Vajanského.

V prekladoch, pravda, rusizmov je viacej ako v pôvodnej tvorbe. S hľadiska lingvistického niet rozdielu medzi rusizmom v preklade a v pôvodnej tvorbe tak, ako niet takého rozdielu medzi románom a novelou na jednej strane a novinárskym článkom, skizzou alebo drobnou úvahou na strane druhej. Preto aj pripojený slovník rusizmov opiera sa nielen o pôvodnú románovú tvorbu Vajanského, ale aj o jeho preklady z ruštiny, o novinársku tvorbu (celé ročníky Nár. novín z niektorých — nie všetkých! — rokov) a kritické články.

Počtom dosiahol ruský vplyv na slovenčinu vrchol práve u Vajanského. Vajanský šíril rusizmy pôvodnou tvorbou románovou a básnickou, a tiež prostredníctvom Národných novín a Slovenských pohľadov. Niektoré z jeho rusizmov sa ujaly a ostaly v slovenčine, iné zahynuly; rusizmy, ako: *vypusk*, *štik*, *vozroždenie*, *vdochnovenie*, *trúbka* (= fajka), *sovest*, *skudný*, *lanita* atď., to je dnes úplne mŕtvy jazykový kapitál.

Vplyv ruského jazyka na slovenský môžeme porovnať s podobným pôsobením tohto jazyka na bulharčinu; ale pritom najdeme veľké rozdiely. Vplyv ruštiny na bulharčinu trval o mnoho dlhšie — niekoľko storočí — bol o mnoho intenzívnejší; jeho prameňom bola nielen cirkevná a svetská ruská kniha, ale aj styk s ruskou armádou a ruskými úradníkmi, ktorí za tri roky po oslobodení úradovali iba v ruskej reči; väčšia je tiež „blížkosť“ — ponechávame tento nevedecký termín len z nevyhnutnosti — bulharčiny a ruštiny ako ruštiny a slovenského jazyka. Podľa výpočtu Coneva dostalo sa do bulharského jazyka asi 2000 ruských slov, proti ktorým — nakoľko boli zbytočné — začal sa boj, ktorý trvá aj dnes, najmä v súvislosti s pripravovaním nového bulharského slovníka; zbytočné rusizmy snaží sa nahradiť bulharskými slovami prof. St. Mladenov v časopise *Rodna rěč*. Takou cestou pôjde azda aj práca na slovníku slovenčiny; aj tu dobrý jazykový cit a múdry takt zbaví slovenčinu nepotrebného balastu zbytočných rusizmov. Nebezpečenstvo jazykovej „rusifikácie“, ktorého sa tak obával Czambel, dnes beztoho neaktuálne, bude definitívne odstránené.⁶

⁶ O vplyve ruštiny na srbochorvátsky jazyk porov. T. Maretić, *Ruske i češke riječi u književnom hrvatskom jeziku*, Rad Jug. Akadem. knj. 108, str. 68 a nasl.

- afonský**, rus. *afonskij*, „v celle Afonského kláštera“ S. Pl. 38, ale Athos SP II, 283.
- agentstvo**, rus. *agenstvo*, S. Pl. 51; tamtiež *agentúra*.
- Amerikanci** SP IV, 483; rus. *Amerikanec*.
- amerikánsky**, rus. *amerikanskij*, NN, 1887, čís. 58, str. 3, poľ. *amerykański*.
- Arijci**, rus. *Arijec*, NN, 1887, č. 132, str. 1.
- apogeja**, rus. *apogej*; vo význa-me „najvyšší bod“ NN, 1885, 5, 1.
- ataka** S. Pl. 121, **ataka** XII, 15, i SP VIII, 264; rus. *ataka*.
- Austria** NN, 1889, 19, 1, **Austrijci** X, 229, **austrický** NN, 1887, 58, 3; rus. *Avstrija, avstrijec, avstrijskij*. Ale na pr.: *pora-kúštenie, novorakušáctvo* NN, 1889, 10, 1.
- avanturista**, „dobrodruh, avanturista“ (o Dantesovi) SP IV, 516; rus. *avantyrist*.
- balagan**, „v drevenom balagane (pajte)“ NN, 1891, 40, 2; rus. *balagan*.
- barin** NN, 1891, 30, 3; rus. *barin*.
- baľko** III, 62; XI, 125; rus. *baľka*; ukr. *baľko*.
- baľuška** VIII, 125; VIIIb, 18; SP VIII, 250; rus. *baľjuška*.
- besedovať**; **beseda**: „besedovali a čítali noviny“ IX, 3; „Kam súseďa?“ „Len tak, na besedu.“ IX, 28; »rozhovor, viesť r.«; rus. *beseda, besedovať*. Z toho: **besednica** v NN, beseda v SP.
- bezdna**, „celú bezdnu morskú“ NN, 1910, 1, 4; rus. *bezdna*.
- bezgramotný**, „ľuď »bezgramotný« (nevediaci písať)“ NN, 1880, 91, 1; rus. *bezgramotnyj*.
- bezkorystný**, „Pomery Európy k Turkom... neboly bezkorystné“ NN, 1887, 55, 2; »nezištný«, rus. *bezkorystnyj*.
- bezmätežný**, „rozbúriť dušu bezmätežnú, tu našu čistú dušu!“ VI, 105; »tichý«; rus. *bezmja-težnyj*.
- bezobrazný**, „reduta... mení sa v bezobrazný chaos“ S. Pl. 120; »beztvárný«, rus. *bezobraznyj*.
- bezumie** SP I, 325; rus. *bezumie*.
- bezumný**, **bezumne**, „bezumné prenáhlenie sa“ X, 311; „bezumne milujúci zaľúbenec“ X, 362; »šialený«, rus. *bezumnyj*.
- bezuslovne**, „My... mienky neprijímame bezuslovne“ NN, 1911, 96, 1; »bezpodmienečne«, rus. *bezuslovno*.
- biskupia** NN, 1908, 25, 1; **arcibiskupia** XI, 277; »biskupstvo, arcibiskupstvo«, rus. *episkopija*; srbochorv. *biskupija* je bližšie slovu Vajanského.
- blahodarný**, často; rus. *blagodarnyj*.

⁷ Z technických príčin ruské slová píšeme latinským písmom, a to podľa nového ruského pravopisu.

- blahodať**, „sladký mier, Božia blahodať!“ K. 347; „neslýchaná blahodať, šťastie“ NN, 1891, 133, 1; »požehnanie, šťastie«, rus. *blagodať*.
- blahodejateľ**, „naším otcovským blahodejateľom“ NN, 1911, 136, 1; »dobrodinca«, rus. *blagodateľ, blagodejať, dobrodejateľ*.
- blahohovenie**, „chlad oduševnenia a náruživé blahohovenie“ IX, 316; »posvätná úcta«, rus. *blagovenie*.
- blahoprijatný**; „Naša banka povstáva pri podmienkach blahoprijatných“ SP IV, 482; »prajný«, rus. *blagoprijatnyj*.
- blahorodný** V, 234, -e I, 57, -osť I, 56, blahorodý XII, 95, SP XII, 17; »šlachetný« atď., rus. *blagorodnyj, blagorodstvo*.
- blahoslavený** SP VI, 24; i stčes.; pol. *blagosławiony*, rusky *blagoslovennyj*; **blahoslavenosť** NN, 1888, 18, 1.
- blahotvorenie**, „car... zostal verným svojmu blahotvoreniu“ SP IV, 523; »dobrodenie«, rus. *blagotvorenje*.
- blahotvoriteľný**, „v blahotvoriteľnom spolku slavianskom“ NN, 1886, 5, 1; »dobročinný«, rus. *blagotvoriteľnyj*.
- blaženstvo**, „smiechom nekonečného blaženstva“ I, 308; »šťastie«, rus. *blaženstvo*.
- bohater** (VI, 9) i **bohater** (VIII, 128), rus. *bogatyř*; slovo dostalo sa do slovenčiny a češtiny prostredníctvom poľským s maloruským *h*.
- bohovoriteľ**, „romantika rytierska, ktorá bohovorila ženu“ XI, 297; »zbožňovať«, rus. *bohovorit'*.
- bolvan**, „pekný muž bolvan“ SP VIII, 26; NN, 1882, 147, 1 i 1885, 50, 2; »hlupák«, rus. *bolvan*.
- borba**, »boj, bitka« (na pr. VIII, 126), rus. *bor'ba*.
- bratec** VIII, 277, 309; III, 81; XI, 18; braček, na pr. K. 353, rus. *bratce*.
- brodenie, brodiť**, „kosmopolitické brodenie umov“ NN, 1888, 117, 1; „On brodil jako tieň zo sály do hostinskej“ SP VIII, 251; »potĺkať sa, fermentovať«, rus. *brodit'*.
- broň** NN, 1880, 143, 1; S. Pl. 16; »zbraň«, rus. *bronja*, pol. *broń*.
- bujan** VIII, 228, **bujstvo** NN, 1891, 21, 2; »vyvádzať násilnicke kúsky«, rus. *bujan, bujstvo*.
- Bulgaria** NN, 1885, 861; 1:00, 101, 1; rus. *Bolgarija*.
- buran**, „víchrami a buranami“ NN, 1880, 122, 3; »prudká búrka (so snehom)«, rus. *buran*.
- bušovať**, „vetry bušujú“ IV, 506; »šumieť«, rus. *buševat'*.
- bytie**; »bytie a žitie“ I, 70; »život«, rus. *bytije*.
- Byzancia** NN, 1887, 47; z rus. je ženský rod.
- cár** (o Konštantínovi Veľkom NN, 1887, 54, 3), **carica, cárif**;

- „cári svätý Boh“ VI, 49; „Ešte mier cári“ III, 18; rus. *car*, *carica*, *carič*.
- carstvenný**, od cárstvo, rus. *car'stvo*; (Carhrad má) ... „veliké, opravdu carstvenné, historické rozpomenky.“ NN, 1887, 56, 1; rus. *carstvennyj*.
- carstvovať**, „pochybnosť o zákonnosti carstvujúcej osoby“ NN, 1887, 58, 3; S. Pl. 35; rus. *carstvovať*.
- celovať**, časté, rus. *celovať*.
- čerň**; „nemecký národ brať jako čerň“ NN, 1889, 41, 1; »sberba«, rus. *čern'*, pol. z rus. *czerní*.
- čestvovať**, „časť pohravných čestvovaní“ NN, 1905, 30, 1; »ctiť«, rus. *čestvovať*.
- četvert'**, „Milliony rubľov a četverti obyľia idú“ NN, 1880, 153, 1; »štvt'«, rus. *četvert'*.
- čin**, »stupeň« S. Pl. 135; **činovník**, na pr. NN, 1889, 56, 1; »úradník«, rus. *čin, činovník*.
- čudesný** III, 189; SP II, 30, rus. *čudesnyj*.
- čuma** NN, 1888, 64, 1; „čumou (morom)“ SP III, 483; rus. *čuma*.
- čutký**, „čutké srdce maďarského poetu nevyčítalo“ NN, 1885, 11, 1; »čujný«, rus. *čutkij*.
- čuvstvo**, „dostupný ešte... ponímaniu i čuvstvu“ SP I, 570; »cit«, rus. *čuvstvo*.
- dača**; „kráľovská dača“ (Belveder v Prahe) NN, 1887, 130, 2; v preklade z rus. SP VIII, 13 ponecháva toto slovo, vysvetľujúc ho ako »letohrádok, letný byt, vila«; rus. *dača*.
- deduško** III, 144, pravdepodobne súvisí s rus. *deduška*.
- dejateľ**, „V čísle dejateľov slavianskej renaissance v Rusku“ SP VI, 47; XI, 247; rus. *dejateľ*.
- dejstvitelný**, „predstráže mytického i dejstvitelného balkánskeho územia“, S. Pl. 18; rus. *dejstvitelnyj*, »skutočný«.
- dejstvovať**, časté, rus. *dejstvovať*.
- dengy** VI, 180, žartovne, rus. *den'gi*.
- deržava** NN, 1887, 39, 1; država SP I, 2; džžava VIII, 150; X, 137; XI, 247; K. 328; »štát, ríša«, rus. *deržava*.
- deržavnosť**, „deržavnosť Euro-py tým nič neutrpi“ NN, 1887, 46, 2; »sila, moc«; **deržavný** (NN, 1888, 18, 1) i džžavný VI, 292 (... „nad džžavnou hlavou jasá mučeníckej slávy žiar“ — o Alexandrovi II), rus. *deržavnyj*.
- detušky** VI, 161, 316; rus. *detuški*.
- devica**, „žien i devíc dav“ VI, 30; „Tys' moje nebo, devico čarovná“ III, 62; »panna«, rus. *devica*, pol. *dziewica*.
- devuška** V, 235, 259; podľa Czambla (op. cit. str. 82) „nemusi byť“ ruské; ale pravdepodobne je predsa ruské; rus. *devuška*. Vajanský má tiež tvar devušenka III, 191.
- dielo** neobyčajne časté vo význame »vec«, rus. *delo*; prov.

- Cz. op. cit. str. 82. Rusizmus frazeologický: „Dielo je v tom, že...“ NN, 1887, 46, 2; „ukážte mu na diele“ (v skutočnosti) XII, 208; „a dielo je v kapse“ (napodobnenie rus. porekadla: *delo v šljape*) K. 49.
- divánčik**, »malý diván« SP VIII, 29; rus. *divančik*.
- dĺžný, dĺžno**, „V tom, myslím, dĺžno hľadať vysvetlenie“ SP I, 290; „staroba dĺžná privykať k obeti“ III, 75; »treba, musieť«, rus. *dolžnyj, dolžno*. O tomto slove nejasno píše Cz. (op. cit. str. 82); iste slovo je domáce, ale takéto jeho použitie je frazeologický rusizmus.
- drapirovka**, „Krásne zariadenie; obraz, zrkadlá, drapirovka“ SP VIII, 51; rus. *drapirovka*.
- dobrodušie** NN, 1891, 22, 3; »dobrota«, rus. *dobrodušie*.
- drievny**, „Drevnejšie pamiatky ruského jazyka“ SP I, 568, tamtiež *drievnosť*; „na poliach drevnoklasických“ SPIII, 480; rus. *drevnij, drevnosť*.
- drožka** VI, 178, je asi z nem. Droschke, nie priamo z rus. drožky.
- druh druha** a pod.; „Slavian-ske a germánske (plemená) druh druhu odstrkujú“ NN, 1887, 46, 2; „budeme vedieť povedať druh druhovi“ NN, 1889, 109, 1; „nevediac druh o druhu... živorí... slovenská masa“ NN, 1887, 143, 1; rus. *drug druga* a podobne.
- družno**, „Prečo tak družno slievajú sa germánske plemená s románskymi“ NN, 1887, 46; „Štrbík zahľadel sa, družno s ním, na prekrásne dielo“ K. 124; rus. *družno*.
- dfžava** pozri *deržava*.
- duell**, pre použitie slova rozhodujúca bola asi ruština, hoci je aj v nemčine a francúzštine; dvojité *l* má z latinského tvaru; XI, 29, SP IV, 518; rus. *duel*.
- duha**, „duhy... nad hlavami koňov“ NN, 1882, 9, 2; »druh chomúta«, rus. *duga*, poľ. prevzaté *duha*.
- dumať**, »myslieť«, časté, známe v tom význame v nárečiach vých. Slovenska; V, 224, X, III, I, 59; *dumať dumu* NN, 1887, 143, 1; „dumal pre seba“ SP VIII, 197; rus. *dumať, d. pro sebja*. U Vajanského tiež **predumať** K. III, **podumať** I, 59.
- dvíhateľ**. „V zmätkoch medzicarstva (interregnum) hlavným dvíhateľom bolo samozvanstvo“ NN, 1887, 58, 3; rus. *dvigateľ*.
- dviženie**, „epoka Metternichova vyznamenala sa germanizačným dvižením“ SP IV, 282; »hnutie, pohyb«, rus. *dviženie*.
- dvižný**, „dvižný most“ III, 131, **nedvižný**, „Jas krystalu je mŕtvy, nedvižný, zamrzlý“ X, 182; **nedvižnosť**, „pre našu vlastnú ťažkosť a nedvižnosť“ SPI, 493; rus. *dvižnyj, dvižnosť*.

- dvoranin** XII, 95; SP XII, 16; SP IV, 517, z rus. *dvorjanin*, hoci toto slovo — ako vlastné — má už staršia čeština a poľština.
- dvorec**, „sály Dóžovho dvorca“ IX, 285; rus. *dvorec*.
- dvorecký** SP VIII, 252; rus. *dvoreckij*.
- dvorník** SP III, 507 i **dvornfk** tamtiež 510; »domáci sluha«, je i vých.-slk., rus. *dvornik*.
- efir** VI, 46; K. 561; X, 106; XII, 103; rýmy: efir-zefir, VI, 329; popri: aether NN, 1887, 10, 2; äther I, 98; äterický V, 210, 262. Rus. *efir*.
- ej Bohu** NN, 1907, 37, 4; K. 379; rus. *ej Bogu!*
- Estlandci** S. Pl. 111; rus. *Estlandec*.
- Europejec** K. 359, europejský NN, 1887, 51, 2; rus. *Evropa, europejec*.
- europejničanie**, „Z toho (= z reforiem Petra V.) vyvinul sa neduch europejničania...“ NN, 1887, 53, 3; rus. *evropeničat*.
- fatalitet**, „(Puškinov súboj)... uznávajú jakýmsi fatalitetom“ SP IV, 531; rus. *fatalitet*.
- fokus**, „Viedeň bola fokus slovenského sklamaní“ Ž. M. 54; (Praha bola...) „fokusom celej Europy“ NN, 1887, 130, 2; »ohnisko«, rus. *fokus*.
- fontan** NN, 1889, 108, 3; rus. *fontan*.
- gardijský** SP IV, 516, gardejský SP VIII, 197; rus. *gvardejskij*.
- genij** NN, 1888, 81, 3, i často; rus. *genij*.
- Germanec** popri Nemec NN, 1888, 113, 1 i často; raz dokonca tvar Nemci namiesto Germani („Bez pochybnosti v záujmoch človečenstva ležalo, aby Rím bol rozrumený Nemcami“ NN, 1887, 48, 2). Tvar Germanec i Nemec zjavuje sa u Vajanského promiscue; podobne tvar Germania K. 33, 210 (tu: hmlištá Germania, teda reminiscencia z Onegina pieseň II, sloha 7) NN, 1887, 134, 1, Nemecko, popri z Nemiec K. 335, 323; IV, 286; posledný tvar je totožný s poľským názvom Niemcy, gen. Nemiec, a pravdepodobne je prevzatý z poľštiny, alebo je tvorený analogicky podľa Uhry. Rus. *Germanija, Germanec*.
- grammotník**, slovo písané v úvodzovkách o dedinských „učeních“ NN, 1884, 35, 2; bezgrammotník NN, 1884, 127, 1; rus. *gramotnik*.
- gruppírovať**, nie z nem., ale z rus. *gruppírovať*; „Najobyčajnejšie gruppirujeme historické zjavy, rozdeliac ich na periody drevnej, strednej i novej histórie“ NN, 1887, 47, 1.
- gruppírovka**, „gruppírovka historických zjavov“, tamtiež 48, 3; rus. *gruppírovka*.
- gusar**, „lichý“ (=bystrý) gusar (o Rusku) NN, 1888, 83, 3; rus. *gusar*.

- heroj** S. Pl. 95 (ak. sing, heroa SP I, 327); rus. *geroj*.
- hlavnokomandujúci** NN, 1891, 25, 3 i často; rus. *hlavnokomandujuščij*.
- hluš**, „z tichej hluši a samoty“; rus. *gluš*.
- hnet**, „No i samo vyššie spoločnosť... pocítilo hnet“ NN, 1887, 52, 2; rus. *gnet*.
- holubí**, „s neba holubieho“ IV, 409; tiež IX, 269; rus. *goluboj*.
- hostinná** SP IV, 525, v hostinú izbu SP VIII, 197, tiež *hostovská* (Emília ho viedla do hostovskej.) XII, 315; rus. *gostinaja*.
- hosta** (nom. fem. sing.) IIIb, 262 („čakať vzácnu hostu“); rus. *gostja*.
- hosudar** (o cárovi), časté; rus. *gosudar*.
- hosudarstvenná дума** S. Pl. 43, *gosudarstvenná дума* S. Pl. 69; rus. *gosudarstvennyj*.
- hosudarstvo** (ruské) NN, 1885, 49, 2; rus. *gosudarstvo*.
- hotoviť sa** S. Pl. 34, tiež vých.-slk.; rus. *gotovitsja*.
- hrobnica** S. Pl. 102; rus. *grobnica*.
- hromadný**, „oko, nenavyknuté k takýmto hromadným rozmerom“ SP III, 31, „ohromný“; rus. *gromadnyj*.
- hulať**, „Ó, hulať znali dobre naši starí!“ VI, 22; **prehulať**, tamtiež; **pohulať si** I, 63 („keď si pohulať do vôle“), rus. *guljať*, pol. *hulać*; význam u Vajanského je bližší poľskému.
- humanný** NN, 1887, 45, 1; K. 66, **humannosť** NN, 1887, 45, 1; rus. *gumannyj*.
- cheruvín** NN, 1890, 151, 2; *cheruvínsky* XII, 163; rus. *cheruvim, cheruvimskij*.
- chorovod**, „hviezd chorovod“ VI, 251; rus. *chorovod*.
- chrabrec** S. Pl. 46, **chrabrif sa** (= chlapíť sa) SP III, 514, **chrabrost** XI, 201; rus. *chrabrec, chrabritsja, chrabrost*.
- chvast** (VI, 197), **chvastaf sa**, **chvastlivý**, **chvastúnstvo**; rus. *chvastatsja, chvastlivyj, chvastun, chvastovstvo*.
- idol** S. Pl. 128; rus. *idol*.
- ihruška**, „Načo tratiť čas ihruškami, plodami osobnej márnivosti“ NN, 1889, 21, 1; rus. *igruška*.
- ikra** SP VIII, 249; *ikry* (plur.) NN, 1888, 67, 1; **kaviar** XII, 231; rus. *ikra*.
- imperia** S. Pl. 37; rus. *imperija*.
- inorodci** NN, 1911, 151, 2; *inorodný* SP I, 387; rus. *inorodec, inorodnyj*.
- inostranný** NN, 1889, 93, 1; rus. *inostrannyj*.
- inozemný** SP I, 387 i *inoplemenný* NN, 1885, 77, 1; rus. *inozemnyj, inoplemennyj* (podobne tvorené: *inotvarný* NN, 1885, 62, 2); **inoslaviansky** 1889, 61, 2.
- interesno** SP II, 489; rus. *interesno*.
- iskrenný** K, 245 i často; **iskrennosť** SP IV, 482 i často; rus. *iskrennyj, iskrennost*.

- fst** vo význame »začať sa«; »i pošla... beseda“ S. Pl. 127.
- istinno ruský** NN, 1886, 22, 1;
- istinný**, tamtiež; rus. *istinno*, *istinnyj*.
- Italci** NN, 1887, 56, 2, rus. *Italijanec* (z rus. prípona -ec).
- izbuška** V, 45; VIII, 27; I, 26; rus. *izbuška*. U Vajanského okrem toho: izbička V, 58; izbica I, 153; izbietka IV, 372.
- izvoščik** VI, 178; IX, 372; rus. *izvoščik*.
- jarký i jarkosť**, často; rus. *jarkij*, *jarkosť*.; tiež srbochorv.
- jedinstvo**, „jedinstvom konečných zadač“ SP III, 481; rus. *edinstvo*.
- jevrejský** NN, 1886, 22, 1; »židovský“, rus. *evrejskij*.
- junný**, „junnú, pružnú postavu Milky“ I, 22; rus. *junyj*.
- jutrenný** III, 87; rus. *utrennyj*.
- kagal** NN, 1890, 149, 1; kha-gal XI, 98; »náboženská židovská obec“, rus. *kagal*.
- kalený**, „ohňom... utrpení kalenú broň“ NN, 1880, 143, 1; „zakaleným slavianofilom“ NN, 1891, 122, 3; »otuzilý, zaostrený“, rus. *kalenyj*, *zakalenyj*.
- karaul**, „Vojak na karaule (na poste)“ NN, 1880, 82, 1; rus. *karaul*.
- karteča** NN, 1891, 22, 2; rus. *karteč'* (fem.).
- Kavkaz**, často i rus. *Kavkaz*.
- Kirill** a Method NN, 1888, 144, 1; rus. *Kirill*.
- Kitaj** X, 221; Kitaj (Čína) NN, 1887, 47, 1 **kitajčina**, »čínsky jazyk“ NN, 1888, 50, 1; XI 252; SP IV, 483; **Kitajec**, „s Číňanmi (Kitajci)“ XI, 252; X, 221. V preklade z ruského NN, 1880, 122, 2 píše: „kitajských (lepšie jako čínskych, lebo slovo Čína je iba pokažené nem. China). Ale v tom istom ročníku NN (v čísle 131, 3) má tvar China. Tvary Čína, Číňan, čínsky sú časté. Rus. *Kitaj*, *kitajec*, *kitajskij*.
- kloniť sa**, „rušeň... klonil sa na bok“ NN, 1882, 11, 2; rus. *kloniťsa*.
- kňaz**, „kňaz Bismarck“ NN, 1888, 18, 1; rus. *knjaz'*.
- (kňazka**, femin. od kňaz, NN, 1889, 25, 1.)
- kolesnica**, „smútočná kolesnica“ NN, 1905, 30, 1; rus. *kolesnica*.
- kolpak** III, 45; rus. *kolpak*.
- konník**, „Uprostred tejto tlupy jazdia rímski konníci“ NN, 1887, 59, 3; rus. *konnik*.
- konzulstvo** (o ruskom konzuláte) XI, 184; rus. *konsul'stvo*.
- korenný**, „korenná reforma“ NN, 1887, 50, 3; „...korenej osnove štátu“ tamtiež 53, 1; rus. *korennyj*.
- korifej** NN, 1887, 53, 3; rus. *korifej*.
- kormidlo** III, 76 i často; rus. *kormilo*.
- kormilec**, „kormilec a ľubimec ruského národa“ (Dnepr) NN, 1885, 62, 3; rusky *kormilec* (= ktorý kŕmi).
- kotletka** SP VIII, 17; rus. *kotletka*.

- krásota** SP II, 29 a často; rus. *krasota*.
- krepký** S. Pl. 143; rus. *krepkij*, tiež stč.; poľ. *krzepki*.
- krepostný**, „...k. právo (nevoľníctvo)“ NN, 1887, 53, 2; rus. *krepostnoj*.
- krutý**, odsúdený kruto NN, 1891, 89, 3; Kruta VI, 29; rus. *krutoj*. Je už u Hollého.
- krýdelce** SP III, 515 i *krýdlo* tamtiež str. 518 vo význame »schody pred domom, veranda«; rus. *krýl'co*.
- kurhan**, často; **kurgan**, „ruských kurganov a mohýl“ NN, 1885, 68, 1; tvar kurhan dostal sa do slovenčiny a češtiny prostredníctvom poľským. Rus. *kurgan*.
- kurzy**, »prednášky na univerzite« S. Pl. 51; rus. *kurs*.
- kyprus** NN, 1885, 86, 1; začiatčné *k* z rus. *kyparis*.
- lampada** V, 212, (**lampadka** I, 91); rus. *lampada*.
- lanita** III, 49; rus. *lanita*.
- Latyš** NN, 1911, 159, 2; rus. *Latyš*.
- lavr** NN, 1887, 133, 3; lavrový Ž. M. 112; rus. *Lavr*, *lavrovyj*.
- lehota**, »práva a lehoty“ SP II, 1; NN, 1888, 94, 4; »výsada«, rus. *l'gota*.
- lekcia**, »v akademických lekciah“ (prednáškach) SP III, 481; rus. *lekcii*.
- v letku** S. Pl. 61, »konné štáty priamo ako by... zatriasly sa v letku“; rus. *letkom*.
- ľúbimec** I, 260; **ľubimec** NN, 86, 1, 1; rus. *ľjubimec*.
- ľubiteľ**, »kráľ-ľubiteľ dá si celé opery predstavovať“ NN, 1886, 7, 2; rus. *ľjubiteľ*.
- ľúč**, často; rus. *ľuč*.
- ľučezarný** III, 191; rus. *ľučezarnyj*.
- ľuh**, »na admiraltejskom ľuhu“ SP II, 28; »ľúka«, rus. *ľug*.
- ľuna** V, 225; XI, 20; rus. *ľuna*.
- maják** III, 41; rus. *majak*, tiež poľ.
- Makedonia** NN, 1887, 56, 2; 1888, 58, 1; rus. *Makedonija*.
- mašinalno** S. Pl. 140; rus. *mašinalno*.
- mätež** (fem.), »Všetky ruské mäteže boly ľudovými mätežami“ NN, 1887, 58, 3; X, 115; rus. *mjatež'*.
- matrós** NN, 1887, 46, 2; rus. *matros*.
- matuška** VI, 85, 174; rus. *matuška*.
- mazurka** SP VIII, 250; tiež **mazúr** tamtiež 251 i NN, 1884, 4, 3; mazur NN, 1882, 6, 2; rus. *mazurka*, poľ. *mazur*.
- mečef** SP II, 4; pri mečefach tamtiež 9, ale mešity VI, 228; rus. *mečet* (fem.).
- medzicarstvo**, »m. (interregnum)“ NN, 1887, 58, 3; rus. *mežducarstvie*.
- mimoletný**, »mimoletná známost“ XII, 232; »krátko trvajúci«, rus. *mimoletnyj*.
- mnohoľudný** IX, 233, rus. *mnogoljudnyj*.

- modlopoklonnícky**, „frazza stojí na piedstale modlopoklonníckom“ XI, 104; druhý člen prevzatý z rus. *idolopoklonničeskij*.
- mohyla**, časté; rus. *mogila*, poľ. *mogila*.
- molodec** V, 30; malodec (podľa výslovnosti) NN, 1885, 62, 3;
- molodecký** NN, 1888, 47, 1;
- molodež** III, 190; rus. *molodec*, *molodečeskij*, *molodež*.
- mudrstvovať, rozmuđrstvovať** sa K. 461; rus. *mudrstvovať*.
- na slávu** X, 313 („počal hodovať na slávu“); „vyobliekaná na slávu“ IV, 148; rus. *na slavu* (= nádherne, výborne).
- nábeh** VI, 40; III, 48; X, 47; III, 48; »vpád«, rus. *nabeg*.
- načalo** NN, 1888, 3, 1; rus. *načalo*.
- nádobno**, „Spat nádobno“ X, 201; SP I, 189; »treba«, rus. *nado*, *nada*, *nadobno*.
- nahajka**, „nahajkou (bičíkom)“ NN, 1891, 41, 3; rus. *nagajka*, poľ. z malorus. *h nahajka*.
- namerenie**, „Ja mám... namerenie, že... opíšem“ NN, 1886, 175, 2; »zámer«, rus. *namerenie*.
- napomínať**, „v očiach malo niečo... napomínajúceho zraklane“ SP VIII, 195; rus. *napomínať*.
- napravenie**, „ideálny svet, duchovné napravenie“ (ďalej: smer) SP II, 98; rus. *napravlénie*.
- naslaždenie** I, 90; „keď i necítim »naslaždenia«, ako vyslovujete sa vy, polo-Rus“ I, 115;
- nasladienie** VI, 115; XII, 93; rus. *naslaždenie*.
- následník**, „kto je zákonným následníkom, na ktorého má preísť bosporská metropola“ NN, 1887, 56, 2; „následníci“ (= prívrženci Tolstého) NN, 1894, 84, 1; rus. *naslednik*.
- nastojčive**, „(trudná myšlienka)... mi šumí okolo, nastojčive, jako urputne dotieravá mucha“ NN, 1889, 41, 2; rus. *nastojčivyyj*.
- nebylica**, „povesti... maďarské... umelé ešte i v názvoch, vymyslené nebylice“ NN, 1884, 35, 1; rus. *nebylica*.
- nedružný** VI, 297, „druh nedružný a spevec osamelý“; význam iný ako rus. *nedružnyj*, »neprajný«.
- nedvižný, -osť**, pozri *dvižný*.
- neha** I, 50; XI, 202 i často, i české, z rus. *nega*; podobne nežný, rus. *nežnyj*.
- nepokorný**, „zmužilost pluku... stojí... živá svojou nepokornou dušou“ NN, 1891, 36, 2; »nedolateľný, nepoddajný«, rus. *nepokornyyj*.
- nepoňatný**, neponiatny SP IV, 460; **nepoňatno** VI, 181; rus. *neponjatnyj*, *neponjatno*.
- nerukotvorený** NN, 1888, 117, 1; rus. *nerukotvorennyyj*.
- nervno** K. 574; rus. *nervno*.
- nevynosno** V, 306; IV, 177; i **neznosný** NN, 1887, 143, 1; rus. *nevynosimo*, rus. *nesnosnyj*, poľ. *nieznošnyj*.
- niet**, „nie“; „Niet, my postavili sme otázku“ SP VIII, 15; rus. *net*.
- no**, »ale, predsa«; „Z nej len tak

- draly sa horké výčitky... no zdržala sa“ K. 405; X, 346; XI, 228 i často; rus. *no*.
- nyť** V, 32; VI, 39; VIII, 264; rus. *nyt'*.
- obajanie**, „Konečne výhra Carrihradu zväčšila by ruské obajanie (prestige) na celom Východe...“ NN, 1887, 56, 3; XII, 53; rus. *obajanie*. V VI, 263 je tvar *obájit*.
- obida** XI, 266; Czamblovi op. cit. 92 „zdá sa“, že je to aj slovo vých.-slk.; rus. *obidva*.
- obodriť** X, 185 i **obodrovať** NN, 1887, 58, 2; rus. *obodrit'*.
- obrabotka**, „k systematickej obrabotke“ NN, 1886, 61, 1; rus. *obrabotka*.
- obrazec**, „francúzske rytierstvo bolo príkladom a obrazcom všetkým národom“ NN, 1887, 52, 3. Tamtiež vysvetľuje toto slovo ako nem. *Muster*; rus. *obrazec*.
- obrusenie**, „obrusenie... neruských národností“ NN, 1890, 15, 1.
- obstanovka**, „V starinnej ustanovke, v hurhaji rodinnom... v prostej sedliackej izbe“ IV, 89; „vidíme synov kráľovských ako lovcov, jedného v zimnej ustanovke, druhého v letnej“ S. Pl. 28; K. 390; rus. *obstanovka*.
- obstojateľstvo** SP I, 281; rus. *obstojatel'stvo*.
- obščina**, „Rím zahubil grécke obščiny“ XI, 296; NN, 1887, 52, 2 i 59, 1; rus. *obščina*.
- oddelenie**, „nápad ruských dobrovoľníkov na francúzske oddelenie“ NN, 1891, 41, 2; 1885, 68, 1; rus. *otdelenie*.
- odkaz**, „meškanie považuje za odkaz“ SP IV, 518; »odopretie«, rus. *odkaz*.
- odrad**, „Národ, ako bojovné od rady“ SP I, 575; rus. *otrjad*.
- oduševniť** a odvodeniny; slk. a čes., starý rusizmus; rus. *oduševniť*.
- odveta** K. 10, **odvetiť** NN, 1887, 29 i často, tiež čes.; rus. *odvet, odvetiť*.
- okeán** SP IV, 483, NN, 1887, 56, 1; 1888, 81, 3; 1888, 93, 1; **zaokeánsky** NN, 1885, 62, 1; rus. *okean*.
- okončený**, „naokončenejštočke“; »skončený«, rus. *okončenyj*.
- oružený**, „Crnogorcov, oružených od hlavy po päty“ X, 237; rus. *vooruženyj*.
- osieniť sa**, „Kňaz... osienil sa svätým krížom“ XI, 206; rus. *osenitsja*.
- osnova**, „osnovy civilisácie“ NN, 1887, 47, 2; **osnovať**, **osnovný**, **bezosnovný**, **osnovateľ**, rus. *osnova, osnovať, osnovnyj, osnovateľ*.
- otryvisto**, „slova... hovoril slaboo, otryvisto, ale jasno“ SP IV, 526; rus. *otryvisto*.
- ozlobený**, „pred starcom... zlým, vlastne ozlobeným“ NN, 1894, 84, 1; rus. *ozloblenyj*.
- palata**, „palata (komora)“ S. Pl. 49; rus. *palata*.

- palomník**, „ako pútnik, ako palomník“ S. Pl. 66; rus. *palomnik*.
- papiroska** IV, 492; Vb, 194; rus. *papiroska*.
- párit**, „let môj pári skromno, nevysoko“ VI, 28; rus. *parit'*.
- parus** III, 35, 45; IX, 246. U Vajanského stále ženského rodu, v čes. mužského; rus. *parus*, muž. rod.
- persidský**, „persidský koberec“ NN, 1888, 63, 1; 1884, 35, 3; rus. *persidskij*.
- plien**, **pliennik** III, 16; **plienna**, „ste mojou zajatou... mojou plienou“ X, 328; **plieniť** X, 334; »zajatec, zajatie, vziať do zajatia«, rus. *plen*, *plennik*, *plennaja*, *plenit'*.
- ploščadka** S. Pl. 105; **ploščad** vysvetlené ako »námestie, plac« NN, 1882, 16, 2; rus. *ploščadka*, *ploščad'*.
- po**, »podľa«; „po umyslu umelca obraz jeho má byť“ NN, 1887, 59, 2; „(silnejší) po ume“ S. Pl. 34; NN, 1888, 111, 1; „po dňoch“, »s každým dňom« IV, 246; rus. *po*.
- podlec** NN, 1886, 101, 1; rus. *podlec*.
- podpraporčik** NN, 1891, 89, 3; rus. *podpraporščik*.
- podrostok** SP VIII, 189; rus. *podrostok*, poľ. *podrosteek*.
- podvrhnúť sa**, „podvrhol som sa... spirituoznému nápoju“ SP III, 511; rus. *podvergnut'*.
- pohoda** SP VIII, 196 i často; rus. *pogoda*, poľ. *pogoda*, i česky.
- pohubiť** NN, 1888, 73, 3; 1891, 36, 3; rus. *pogubit'*.
- poklonník**, „domáce priateľstvo „mladého poklonníka domu“ VIII, 217; X, 32; K. 193; rus. *poklonnik*.
- pokojný** vo vete: „pokojnú noc želám“, »dobrú noc« SP VIII, 252; rus. *pokojnyj*.
- pokoriť**, »zaujať, zvíťaziť« NN, 1887, 47, 3; **pokoriteľ** Európy (o Napoleonovi) NN, 1888, 73, 2; III, 182; rus. *pokorit'*, *pokoritel'*.
- pokroviteľ**, „pokroviteľ všetkých Nemcov“ NN, 1888, 76, 1.
- pokroviteľský**, pokroviteľský (charakter cara v Abesínii), tamtiež 35, 1; rus. *pokrovitel'*, *pokrovitel'stvennyj*.
- polet**, „polet sokola“ NN, 1884, 87, 2; SP I, 384; VIII, 197; rus. *polet*.
- Poľša** IX, 244; **Poľska** NN, 1888, 54, 1; i *Poľsko*; rus. *Pol'ša*.
- pomilovať**, „Jaké búrenie, pomilujte“ SP VIII, 195; I, 21; rus. *pomilovat'*.
- poňať** K. 115 i často; rus. *ponjať*.
- ponímať** V, 33 i často; rus. *ponimat'*.
- popovič**, »farársky syn«, „My chlapani — všetko popoviči — čušali sme“ NN, 1889, 53, 2; rus. *popovič*.
- porfironosný**, „matuška Moskva je porfironosná vdova“ NN, 1887, 40, 2 (frazologická reminiscencia z prologu k Puškinovmu Medenému jazdcovi, ako

- svedčí aj NN, 1891 63, 1); „slovakizované“ je „purpuronosná exulantka“ NN, 1888, 127, 2 i „purpuronosná vdova“ (o Moskve) NN, 1892, 138, 3; rus. *porfironosnyj*.
- poryv** III, 68; Czambel (op. cit. 96) pokladá za ruské *poryv*, ale je i poľ. *poryw*.
- poslovica**, „národná múdrosť poslovíc“ NN, 1884, 35, 3; rus. *poslovica*.
- pošlý** NN, 1888, 27, 1; **pošlost**, „žalovať sa na rabstvo, hnet, a pošlost“ NN, 1886, 168, 2; *pošlyj, pošlost*.
- poveliteľ** (o Napoleonovi) NN, 1892, 19, 1; rus. *povelitel*.
- pravedník**, „pravedníci naši zodpovedajú sa“ (pred súdmi) NN, 1888, 141, 1; **pravednosť** tamtiež i X, 213; rus. *pravednik, pravednost*.
- pravosúdie** SP I, 327 i často; rus. *pravosudie*. Czambel (op. cit. 97) pokladá slovo za slovenské.
- predstáť** — v špeciálnom význame —; (Moyzes)... „mal jasné pochopy o tom, čo mu predstojí“ (=čo má robiť); rus. *predstoit*.
- prelesť, prelestný** VIII, 259; X, 264; SP I, 283 i časté; rus. *prelest, prelestnyj*.
- prestol** X, 64, i často; **prestolný** S. Pl. 36; rus. *prestol, prestolnyj*.
- príboj**, „príbrežné skaly... večným príbojom očernely“ XI, 145; SP III, 490; rus. *priboj*.
- pridvorný**, „pridvorná vysoká šľachta“ NN, 1882, 16, 2; rus. *pridvornyj*.
- prihovor**, „vysoký prihovor carský“ SP IV, 523; rus. *prigovor*.
- prináležať**, „jako môže prináležať k Europe“ (Rusko) NN, 1887, 46, rus. *prinadležať, poľ. przynależać*.
- princiálny** NN, 1888, 142, 1; rus. *principialnyj*.
- priskakať, doskakať**, „doskali do hustého lesíka“ (na saniach) NN, 1887, 9, 1; „priskáče“ S. Pl. 140; **priskakovať** (vlakom) IV, 215; priskakať VI, 86; S. Pl. 96; **poskakať** NN, 1888, 82, 3; rus. *pri-, do-, poskakat, priskakivat*.
- prišlec** NN, 1892, 33, 1; rus. *prišlec*.
- privrženec**, slk. i čes.; z rus. *priverženec*.
- prosto**, „nachádza sa prosto familiárna teplota“ S. Pl. 28, i často; rus. *prosto*.
- prvenstvovať** S. Pl. 46 („prvenstvujúce miesto“); rus. *pervenstvovat*.
- prvoklasný** NN, 1887, 59, 2; rus. *pervoklassnyj*.
- Ptolomejci**, »Ptolomeovci« NN, 1887, 47, 3; rus. *Ptolomeec*.
- puch**, »páperie« IV, 134; i čes.; rus. *puch, poľ. puch*; i vých.-slk.
- rabolepstvovať**, „rabolepstvujú pred každým vrahom“ IX, 292; **raboliepsky**, „liezť raboliepsky k susedom“ XI, 240; rus. *rabolepstvovat, rabolepno*.

- rab**, rus. *rab*.
- rabstvo**, „rabstvo (t. j. úplné podrobenie jednej osoby druhej, pri čom rab obráti sa v majetok) je forma závislosti...“ NN, 1887, 52, 1; slk. i čes; rus. *rabstvo*.
- razdolný**, „Volga, krásavica ruská, matuška razdolná“ NN, 1885, 86, 1; rus. *razdolnyj*.
- razdor**, „razdor je v plnom prúde“ (medzi Ežom Vlkolinským a matkou) NN, 1890, 125, 3; rus. *razdor*.
- religiosny** NN, 1887, 57, 1; rus. *religioznyj*.
- republikanec** NN, 1887, 53, 3; ale „republikáni rímski“, tamtiež 57, 3; rus. *respublikanec*.
- rezký**, „rezký husársky kapitán“ NN, 1891, 8, 2; NN, 1887, 52, 1; rus. *rezkyj*.
- riza** VI, 9, 40; K. 374; X, 79; tiež staročeské; rus. *riza*.
- riznica** SP II. 283; tiež české; rus. *riznica*.
- rod**, »narodenie«; „Od rodu ju všetci mazlili“ SP III, 197; rus. *rod*.
- Rossia** S. Pl. 57; tvar *Rossia* i *Rusko* súčasne SP I, 523; rus. *Rossija*.
- rozdražiteľný** SP VIII, 264; rus. *razdražitelnyj*.
- rozkol** NN, 1892, 51, 2, slk. i čes.; **rozkolník** NN, 1892, 65, 3; rus. *raskol, raskolnik*.
- rozlúbiť**, „trinásť rokov som ho lúbila, jako ho môžem rozlúbiť“ (= prestať milovať) NN, 1882, 2, 2; rus. *razljubit'*.
- rozpoloženie** K. 349; **rozpoloženie i nastrojeenie** súčasne NN, 1887, 136, 2; **nastrojeenie** IV, 125; **nalada i naladenie** IV, 197; rus. *raspoloženie, poľ. nastrój*.
- rozrušiteľno** NN, 1894, 66, 1; *razrušitelnyj*.
- rozsuditeľný** SP III, 508; rus. *razsuditelnyj*.
- rukoplieskanie** NN, 1882, 6, 2; rus. *rukopleskanie*.
- ruslo**, (žítia môjho rieka) „... klesá v ruslo mĺkvej nudy“ VI, 268; i čes; z rus. *ruslo, ruslo reki*.
- samodfžavný**, (Ty, poesia... si) „...mrvná, múdra i samodfžavná“ VI, 8; **samoderžavie** NN, 1885, 13, 1; **samoderžavec** (o Ivanovi Hroznom) NN, 1886, 176, 2; rus. *samoderžavec, samoderžavie, samoderžavnyj*.
- sipet'** I, 87; III, 64; *siplo* III, 57; VI, 179; *syplý* SP III, 515; rus. *sipit, siplyj, siplo*.
- skazka** VI, 10, 84 i často; rus. *skazka*.
- skepter** NN, 1884, 130, 1, z nem. *Scepter*, ale *k* z rus. *skipetr*.
- skot**, časté; tiež staročes. i novočes.; možno, že pri použití tohto slova nebol bez významu rus. *skot*.
- skudný**, „skudný je obraz na predmety“ NN, 1887, 133, 3; **skudnosť** NN, 1889, 72, 2; Kálal (Slovník' pod tým heslom), uvádzajúc citát z IIIb, 126 „o skudnosti dôchodkov“, dáva otáznik, nevediac, že to

- rus. *skudnost, skudnyj*, »bie-
da, biedny«.
- skuka** XI, 66; VI, 193; rus. *skuka*.
- Slavian, slaviansky**, rus. *slav-
janin, slavjanskij*.
- slavstvom** VI, 121; X, 198;
XII, 226; K. 128; prípona je
ruská.
- sled** SP III, 482, tiež vých.-slk.
ślid; rus. *sled*.
- slávny** K. 296, 573 („z čias
Andrejovho slávneho hrmenia
sídelným mestom“); S. Pl. 93;
slávne K. 164, VI, 25; »nád-
herný, výborný«; rus. *slavnyj*,
slavno.
- slovesnosť** SP I, 569; i čes.;
rus. *slovesnosť*.
- smuta** NN, 1887, 58, 3; (Turo-
polci)... „Vyvolali veľkú smutu
v Zahrebe i krv tiekla“ Ž. M.
23. Kálal (pod tým heslom)
odkazuje k slovám *zmút, zmú-
tit*, ale je to predsa z rus.
smuta.
- snacha** SP VIII, 189; rus. *sno-
cha* (vysl. snacha)
- Snehuročka** NN, 1888, 64, 1;
rus *Sneguročka*.
- sostav** NN, 1887 85, 2, aspoň
tvorené podľa rus. *sostav*.
- sovest** VI, 116; »svedomie«,
rus. *sovest*.
- soznávať, soznanie**, „So so-
znaním umenšia sa“ (chyby)
NN, 1887, I, 1; (ľud) ... „ne-
soznáva stav svoj jasno“ NN,
1887, 79, 1; 1889, 122, 1; **sa-
mosoznanie**, „Národne samo-
soznanie slovenské rastie“ NN,
1887, 33, 1; **soznatý** NN, 1889,
123, 1; rus. *soznanie, soznavat*.
- sporit**, „I s bôhom musí umelec
sporit“ SP VI, 24.
- sprievodčík** NN, 1885, II, 1;
prípona *-čík* je ruská.
- srok** I, 90; K. 353; **krátko-
sroký** NN, 1886, 95, 1; rus.
srok; i české.
- starinný** IV, 44, „syn starého
Jana, tohoto starinného duba“;
rus. *starinnyj*.
- stáf** v špeciálnom význame »tr-
vať, byť«; „stála... hmla“ S.
Pl. 137, „stala... pohoda“ NN,
1888, 66, 2. Kálal (pod heslom
stát) nesprávne vysvetľuje Ku-
kučínovo „stala noc“ ako »na-
stala«; v tomto prípade máme
sémantický rusizmus.
- stich** VI, 191, 279; rus. *stich*.
- stolová**, „do stolovej“ SP I, 19;
IV, 527; rus. *stolovaja*, »jedá-
leň«.
- stradat'** S. Pl. 134, **mnohostra-
dalstvo** NN, 1886, 174, 2; rus.
*stradat, mnogostradalnyj, stra-
datelstvo*.
- strana**, »kraj«; „V tých stra-
nách gréckou bola iba kultú-
ra“ NN, 1887, 56, 2.
- strojnosť**, „Jích (= Grékov) dog-
matika nemá ani hĺbky, ani
strojnosti“ NN, 1887, 57, 2;
ustrojstvo, „Politické ustroj-
stvo hebrejského národa“ NN,
1887, 57, 1; **ustrojit'** NN, 1887,
58, 2; rus. *strojnosť, ustrojstvo*,
ustroit'.
- struja** V, 56; X, 355; rus. *struja*.

- sudba** VIII, 3 i často; i česky; z rus. *sud'ba*.
- sverepý** X, 50; **sverepost** SP II, 97; i česky; rus. *sverepyj*, *sverepost'* i *svirepyj*, *svirepost'*.
- svidanie**, „také svidanie sa národov“ NN, 1885, 62, 1; „do šťastného svidania!“ NN, 1880, 153, 3; rus. *svidanie*, *do svidania!*
- svod** K, 11; **svody** V, 204; VI, 254; tiež *sklepenie* K, 346; »obloha«, rus. *svod*, *svody*, poľ. *sklepienie*.
- svojsťvo** SP I, 326, 290; rus. *svojsťvo*.
- synod**, „so sv. Synodom“ (v Petrohrade) XI, 95; rus. *sinod*.
- šajka** (o účastníkoch atentátu na Alexandra II.) NN, 1885, 13, 1; rus. i poľ. *šajka*.
- ševeliť**, „sirocco ináče ševeliť“ III, 47; III, 107; **poševeliť** IIIb, 93; **rozševeliť** III, 33; **zaševeliť sa** NN, 1889, 110, 4; rus. *ševeliť*, *zaševeliťsa*.
- štik** S. Pl. 124; rus. *štyk*.
- tajna** NN, 1910, 1, 4; Kálal podľa Kotta udáva, že slovo je už u Bernoláka, nesprávne; Jungmann, z ktorého údaj prevzal Kott, má z Bernoláka príklad: Není tagna, co dwaum známo. Ale v skutočnosti v Bernolákovom slovníku máme len vety: Neňí Tagnost, o čom dwa magá Wedomost. Není tagné, čo ge dwom známé(!). Jungmann teda uviedol do Bernolákovej vety rusizmus.
- Tavričeský**, „Potemkinovi Tavričeskému“ NN, 1887, 55, 2.
- tečenie**, „Germania, rozdrobená v tečení století“ NN, 1887, 45, 1; rus. *tečenie*.
- territoria** NN, 1888, 116, 1, ale „na... territorium“ NN, 1911, 150, 1; rus. *teritorija*.
- tišina** V, 232 i často; tichosť V, 273; ticho X, 116; rus. *tišina*.
- točka**, „východnou točkou mojej úvahy“ SP I, 574; rus. *točka*.
- tolk**, „U mňa to ide „s tolkom“, ako Rusi hovoria, a u vás „bez tolku“ K, 334; rus. *tolk*.
- torgaš**, „Inu, „torgaši“ X, 230; rus. *torgaš*.
- trapeza**, „kongresy za abstinenciu... končievajú sa spoločnou, veselou trapezou“ S. Pl. 5; rus. *trapeza*.
- trojka** VIIIb, 170; rus. *trojka*.
- trúbka**, »fajka« VIII, 22; rus. *trubka*.
- trud**, „Spis jeho (= Lamanského) diel, článkov a trudov“ SP VI, 17; NN, 1889, 119, 1; rus. *trud*.
- trudiť sa**, „komitety... trudily sa o kongres“ S. Pl. 85; rus. *truditsja*.
- tuchnúť**, „tuchne čo len chvíľkou oheň mladý, stuchnú a-snaď city vrúcej lásky“ VI, 62; **vytuchnúť** NN, 1887, 29, 1; rus. *tuchnut'*, »hasnúť«.
- ubíť** S. Pl. 36, 58; rus. *ubit'*.
- učastie** SP IV, 527; rus. *učastie*.
- učilište** NN, 1885, 82, 1 (o ruskej škole na Podkarpatskej Rusi); NN, 1885, 82, 1.

- udalý**, „s udalou družinou“ NN, 1886, 176, 2, rus. *udalój*.
- údel**, „údelom Ruska je tá snažná púšť“ SP III, 486; rus. *udel*.
- údelný**, „údelní kniazia“ NN, 1885, 62, 3; rus. *udelnyj*, poľ. *udzielny*.
- úhroza**, „zbojnicku moc bez úhrozy, bez kontroly, bez výhľadu na nejaký trest“ K. 166; rus. *ugroza*.
- ucha**, „rybacej polievky (uchy)“ XI, 201; rus. *ucha*.
- úkaz**, »príkaz« NN, 1888, 78, 2; rus. *ukaz*; slk. je úkaz »zjav« SP IX, 90, 1.
- umilenie** VI, 78; „v očiach... bola veľiká radosť, oddanosť a umilenie“ XII, 256; S. Pl. 53, rus. *umilenie*.
- um**, **umný**, **umník**, **umnica**, často; rus. *um*, *umnyj*, *umnik*, *umnica*.
- umstvenný** NN, 1896, 11, 1, „radosť ku všetkým umstvenným, duchovným radostiam“; rus. *umstvennyj*.
- unylý** S. Pl. 86; **unylost** VIII, 46; rus. *unyljy*, *unylost'*.
- upotrebiť**; „neupotrebený“ SP IV, 484; i česky; rus. *upotrebit*, i srbochorv.
- upovanie** V, 32; VI, 254, „veríme jej v silnom upovaní“; rus. *upovanie*.
- urra!** III, 179; ale *hurra* VI, 241; rus. *ura*.
- útes** S. Pl. 109; VI, 47; i česky, z rus. *utes*.
- uveličovaf**, v. **veličie**.
- uverený** XII, 243; rus. *uverennyj*, »presvedčený«.
- v**, »do«, „Všetci šli v jedáľňu“ SP VIII, 196; „Rus... vošla v Moskvu“ NN, 1882, 6, 2; rus. *v*.
- vážničanie** NN, 1888, 83, 1; rus. *važničanie*.
- vdochnovenie**, „čas lyriky a poetických vdochnovení“ VI, 313; *vdochnovenie*.
- vedma** VI, 127; **vedma** VI, 311; SP 92, 17; rus. *ved'ma*, poľ. *wiedźma*.
- vedomstvo**, „duchovné vedomstvo a pravosúdie“ SP III, 5; rus. *vedomstvo*.
- veleť**, „veleť podat jakýsi papier“ SP IV, 526; rus. *velet'*.
- veličie** IX, 314; NN, 1887, 56, 1; **veličiť** NN, 1887, 134, 1; **veličenstvo** NN, 1887, 65, 1; 1884, 90, 2; **veličenstvenný** X, 174, SP I, 323; **veličenstvennosť** I, 207; rus. *veličie*, *veličit*, *veličestvo*, *veličenstvennyj*, *veličestvennosť*. Podobne: **uveličovaf** 1885, 62, 1; rus. *uveličovaf*.
- velikán**, slk. i čes., rus. *velikan*.
- Velisaria** (gen), »Belisaria« SP VIII, 482.
- velkolepý** NN, 1889, 73, 2; **velkolepo** SP VIII, 27 i často; rus. *velikolepnyj*.
- verný**, »pravdivý, pravý«; **neverný** NN, 1888, 17, 1; rus. *vernnyj*.
- vesmír** SP VIII, 264 i často, i čes; rus. *vesmír*.

- vesna** X, 129; i mor.; slk. — zdá sa — z rus. *vesna*.
- vetcho-zákonný**, „proroci vetcho-zákonní“ SP VI, 24; rus. *vetcho-zakonnyj*.
- vetrilo**, V, 35; III, 61; IX, 236; Czambel nesprávne pokladá (op. cit. str. 95) za slovenské; rus. *vetrilo*.
- vid**, „v pokazenom vide“ NN, 1889, 77, 3; **vidný**, vo význame »významný«: „veľmi vidné miesto v histórii“ NN, 1891, 49, 3; **vidy, vídavat'** VIII, 197; rus. *vid, vidnyj*.
- Vilna** (fem.), rus. *Vilna*, poľ. *Wilno*.
- vlast**, „vlast (vláda)“ NN, 1888, 22, str. 1; rus. *vlast'*.
- vlastvovať**, „Boha živého, slavstvujúceho a vlastvujúceho nad archanjelmi“ IIIb, 55; rusky *vlastvovať*.
- vodomet** VIIIb, 16; rus. *vodomet*.
- vodvorit' sa** NN, 1887, 103, 1; VIII, 4; rus. *vodvoritsja*.
- vojenný**, „vojenné scény“ (na obraze) S. Pl. 59; „ministra vojenného“, tamtiež; rus. *voennyj*.
- vojenstvo**, „Aleksiej, ačkoľvek nikdy nezaoberal sa s vojenstvom, zatúžil ísť do boja“ NN, 1886, 174, 3; **vojinstvo** NN, 1894, 84, 1; rus. *voinstvo*.
- vojenstvovať** NN, 1911, 27, 1; rus. *voinstvovať'*.
- vojín** SP III, 517; **vojinstvenný** IX, 374; rus. *voin, voinstvennyj*.
- voľnica**, „Bunt Stenky Razina bol buntom kozáckej voľnice“ NN, 1887, 58, 3; rus. *voľnica*, »vojaci-dobrovoľníci, slobodní«.
- voľnodumec** NN, 1906, 111, 3; **voľnodumstvo** NN, 1903, 157, 1; rus. *voľnodumec, voľnodumstvo*, »liberál, liberalizmus«.
- voľnovať**, „Čo sa má píriť a voľnovať“ I, 288; ale „temné vlnenie... tureckých kresťanov“ SP I, 386 (tu rusizmus iba sémantický); rus. *voľnovať'*.
- Voloda** (z Vladimír) VIIIb, 13; rus. *Volodja*.
- vozduch** V, 11, 243, 244; VIII, 138 i často; *vozdušný* VIII, 6; popri *vzduch* (V, 245 i často) i *povetrie* I, 108; X, 41 i často; **vozdušie**, „prišli sme do potrebného vozdušia“ (=ovzdušia) NN, 1886, 171, 1; rus. *vozduch, vozdušnyj*.
- vozroždenie** SP VI, 47; rus. *vozroždenie*.
- vperjod**, „Vperjod“ riekol som“ X, 183; rus. *vpered* (vysl. vperjod).
- vražda**, „vražda, rusko-poľská“ NN, 1894, 66, 1; rus. *vražda*, »nepriateľstvo«.
- vraží**, „srší suggerovanou zlobou, nie svojou, ale vražou“ XI, 152; rus. *vražij*.
- vselenná**, „nestojí osamele vo vselennej“ XI, 286; rus. *vselennaja*.
- vselenský**, „oekumenickej (vselenskej) cirkve“ NN, 1892, 51, 2; rus. *vselenskej*.

- východka**, „východka Alexandra“ (Battenberského) NN, 1892, 41, 1; i vychádzka III, 89; rus. *vyhodka*, »zvláštne chovanie sa alebo čin«.
- vypusk**, »sväzok« SP VI, 24; rus. *vypusk*.
- vysokomerný**, „vysokomerné pohrdanie“ NN, 1900, 29, 3; **vysokopárny**, „vysokomerné poučenia“, tamtiež; XII, 258; rus. *vysokomernyj, vysokoparnyj*.
- výsota**, »výška« NN, 1889, 104, 2; rus. *vysota*.
- výstavka** NN, 1887, 83, 1; *výstavka* i *výstava* súčasne NN, 1892, 132, 3; rus. *vystavka*.
- zadača**, „konečných zadač (úloh)“ SP III, 481; rus. *zadača*.
- zakalený**, v. **kalený**.
- zakľúčiť**, z. mier S. Pl. 93; „zakľúčená bola výstavka“ SP VI, 191; rus. *zaključit’*.
- zákuska** I, 82; rus. *zakuska*, pol. *zakąska*.
- záštita** NN, 1887, 46, 1; **záštitník**, tamtiež 55, 3; bezzáštitný XI, 62, i česky; rus. *zaščita, zaščitnik, bezzaščitnyj*.
- závet** SP I, 385; NN, 1888, 76, 1, i česky; rus. *zavet*.
- zdravstvovať** V, 261, XI, 68; K. 96, SP VIII, 196; rus. *zdravstvovat’*.
- Zevs** NN, 1887, 57, 3; 3; rus. *Zevs*.
- zlodej**, »zločinec«; „zlodej“ (o Atilovi) S. Pl. 17; Car Alexander II. padol obeťou zlodejov... NN, 1887, 30, 1; **zlodejstvo**, »zločin« NN, 1890; 149, 1; rus. *zlodej, zlodejstvo*.
- znať**, »vedieť; V, 76; K. 22 i často; i vých.-slk.; rus. *znať*.
- znať**, »coll. významní ľudia, inteligencia«; „Naša znať a inteligencia“ NN, 1889, 19, 1; **znatný**, »vynikajúci« SP I, 4; rus. *znať, znatnyj*.
- zrelišče**, „vír slávnosti... hostín, zrelišč, zábav“ S. Pl. 31, »predstavenie«; tiež **zrelišče** NN, 1889, 51, 1; rus. *zrelišče*.
- žarký**, „Smäd za životom tak žarký“ I, 102; rus. *žarkij*, tiež srbochorv.
- želať**, **blahoželať**, slk. i čes.; rus. *želat’, blagoželat’*.
- ždať**, „dávno ždaný vráti sa synček v zdraví“ VI, 213; rus. *ždat’*.
- ženština** V, 53; I, 203 i často; i česky; z rus. *ženština*.
- žertva** VI, 18 i často; tiež čes.; **žertvište**, »miesto žertvy« SP VI, 48; rus. *žerstva, žertvišče*.
- židostvujúci**, „ľudí úprimne židostvujúcich a khagalu otročiacich“ XI, 98; rus. *židostvujščij*.
- žrec**; slk. i čes.; rus. *žrec*.
- žurnál**; „noviny, žurnály“ (= časopisy) S. Pl. 77 a 40; význam (= časopis) nasvedčuje, že slovo je z rus. *žurnal*, nie z nem., ani franc.

NIEKOĽKO PRÍRODOPISNÝCH NÁZVOV.

Kenguru-klokan. — Domorodci v Austrálii nazývali jedno z tamojších zvierat „kenguru“. Ani Slováci, ani ostatní Slovania, ale ani iné európske národy nemali svojho názvu pre to zviera. Prejali teda pôvodné austrálske meno *kenguru*. V zostavách zvierat sa ono nemá obísť pre dôležité vlastnosti telesné. Nachodíme ho i v slovenských školských knihách, ale pod menom „klokan“. Tento názov je prevzatý z češtiny. Ona je azda jediný jazyk s umelým domácim názvom pre kenguru.

Pre slovenčinu je nevýhodné prevziať názov klokan. Rečove z tej príčiny, že nie je dobrým opisným názvom pre zriedka videný predmet, ako by bol na pr. „skokan“, keďže zviera nekráča, lež len skáče. — K l o k, k l o k a je z latinčiny prevzaté slovo do starej čestiny v smysle: plášťik, zástera. K l o k a n = podoláč? Všeslovanské slovo: k l o k a ť je po slovensky kvokať; k l o k a = kvočka, teda k l o k a n = kvokáč? — Slovo klokan Slovákov osamocuje, kým slovo kenguru ich spája s ostatnými slovanskými a neslovanskými národmi. — Tento dôvod sa znižuje tým, že sú aj miestne aj botanické názvy zo slova kenguru. Z dôslednosti by sme i tie mali potom meniť na novotvary zo slova klokan.

Z uvedených dôvodov má sa v slovenčine užívať názov *kenguru*, a nie celkom osamelý český novotvar „klokan“.

Siréna-ochečuľa. — Týmto menom sa označujú morské zvieratá, o ktorých starovekí básnici podivné veci nabájali; medziiným aj to, že pištiacim chechotom lákajú chlapov, aby ich vo vode zmárnili. Odtiaľ dostaly „morské panny“, novším menom „morské kravy“, české meno „ochechule“. Prenáša sa i do slovenských kníh. Proti slovu „ochečuľa“ možno stavať námietky aj z dôvodu duchovno-hospodárskeho, lebo dotyčné zvieratá označujú menom *siréna* národy románske, germánske i väčšina slovanských. Všeobecne je už vžitá aj vo fyzike a bájesloví. Veď sa ani česky nepovie: ozvaly sa ochechule tovarne na poludňajšiu prestávku, ale povie sa sirény tovarne...

Prednosť prináleží v slovenčine slovu *siréna*. „Chečuľa“ je chechtavá ženská.

Akácia-agát, akát. — Tento strom menujú v románskych, germánskych rečiach menami s koreňom *akac-*. Rusky, poľsky, bulharsky je tiež akacia, len česky je akát. Pravidlá slk. pravopisu rovnako povoľujú tvar: agát i akácia. Do slovenských školských kníh sa uvádza prevažne len akát abo agát. Tvar agát je aj ľudový v Ni-

trianskej. Preto, že žije na Slovensku i tvar akácia a že tento tvar je rozšírenejší u Slovanov a u ostatných národov Európy, že je i odborným termínom a starým literárnym tvarom v slovenčine, odôvodnené je vždy prednosť dat tvaru *akácia*. — Agát sa užíva i v smysle achátu, kremeňového nerastu.

Veľryba-kyt, plýtvak. — Pravidlá slk. pravopisu uvádzajú prvé dva názvy ako rovnocenné a rovnoznačné slová. Veľryba je starodávne slovanské slovo, známe z biblickej histórie o Jonášovi. Kyt je v tom istom smysle rozšírené slovo u pravoslávnych Slovanov, lenže v tvare kit z gréckeho slova *kétos*. Do slovenčiny by mohlo prejsť podľa pravidiel len v polatinčenom tvare ako *cet*. Podobný je prípad s cedrom, centrom, centauiom, ceremoniou, cenotafiom atď. V slovenčine sa nepovie ani keder, ani kyder, len ceder, a tak je aj s inými gréckymi slovami. Slovo *cet* nie je rozšírené u Slovanov, len u Románov a Germánov i Maďarov. I tvary *kyt* a *plýtvak* (plutviak, plávač) zbytočne obťažujú slovenský slovník. Prednosť zasluhuje slovo *veľryba*, ktoré je už zaužívané.

*

Z podobných prípadov núka sa takéto pravidlo pre prírodopisnú terminológiu v slovenčine: prírodné predmety, ktoré sú z cudzích krajov a nemajú všeslovanského názvu, ako je na pr. *slon*, alebo starého slovanského názvu, ako je na pr. *rožec* = svätajánsky chlieb, označujeme názvom, ktorý nás kultúrne zapojí k početnejším národom, predovšetkým slovanským, a tým nám ušetrí aj najviac námahy na naučenie cudzích slov toho istého významu.

Preto zasluhuje prednosť názov *kobra* pred názvom „brýlovec“ alebo „okuliarnik“ atď. Tak sme sa dostali k názvom ako sú: *gorila*, *krokodíl*, *zebra* (namiesto ryšavého osla, smúhavca), *žirafa*, *sepia*, *kolibri*, *alabaster*, *kaktus* a pod.

Papraď-kapraď. — V školských knihách ešte stále nachodíme väčšinou len názov kapraď. To je český tvar toho mena. V ostatných slovanských jazykoch a v slovenčine je *papraď*, preto i v slovenských školských knihách má miesto len tvar *papraď* a z neho utvorené slová *papradie*, *papradina*. Tak sa píše aj slovenské miestne mená, na pr. *Papradno* atď.

Ježovec-dikobraz. — Pravidlá slk. pravopisu pripúšťajú len názov „dikobraz“ s pripomenutím v zátvorkách: *zvíera*. Akú predstavu vyvoláva toto prvý raz počuté alebo čítané cudzie slovo? Sotva si predstaví človek *zvíera* ježovi veľmi podobné, a *dikobraz*, *zvíera* na

okolí Stredozemného mora, je také. Ruský názov „dik-obraz“ znamená po slovensky: divá podoba, postava. — Do slovenských kníh bol zavedený odborne a rečove dobrý názov *ježovec* — verný smysel vedeckého názvu *hystrix*, ale Pravidlá povoľujú len dikobraz, teda cenzúra nemá ponechať v školskej knihe dobrý názov ježovec, ale len z čestiny prevzatý názov dikobraz.

Z odborných a výchovných, rečových príčin má sa užívať v slovenčine *ježovec*, a nie „dikobraz“, keďže spomenuté zviera nemá rozšíreného medzinárodného mena.

DISKUSIA O PREDLOŽKÁCH *DO* A *ZA*.

Diskusia o téme, naznačenej v nadpise, ostala by len torzom bez praktickej hodnoty, keby sme sa nepokúsili vyvodit' z nej patričnú normu. Keďže diskusiu som akosi „zavinil“ ja, nazdávam sa, že je mojou úlohou spraviť tento záver.

Problém, tak ako sa vykryštalizoval v debatach, je tento: Právnik musí len predložkou vedieť vyjadriť: a) že nejaký právny úkon treba vykonať *počas* určitej lehoty, b) že nejaký právny úkon možno vykonať až *po uplynutí* určitej lehoty a konečne c) že nejaký právny dej uskutoční sa *uplynutím* určitej lehoty, a to tak, že právny dej začína sa uskutočňovať hneď od prvého momentu lehoty, ale stane sa skutkom až jej uplynutím. Ak chceme tieto prípady navzájom rozlišovať — a ja tvrdím, že *musíme* medzi nimi veľmi presne rozoznávať — a súčasne chceme dbať na význam predložiek, ktorý majú v slovenčine, tak ako nám ho (podľa mojej mienky veľmi presvedčivo) vyložil v 6.—7. čísle SR Michalovič, podáva sa nám toto riešenie: V prípade a) budeme používať predložku *do* („žalovaný má zaplatiť do 15 dní“, v prípade b) predložku *o* („žiadost' o dražbu možno podať o 15 dní“), v prípade c) predložku *za* („právo sa premlí za 32 roky“). Pre úplnosť treba podotknúť, že v prípade b) budeme môcť predložku *o* často vhodne nahradiť predložkou *po* (na pr.: „Po 15 dňoch od doručenia exekúciu povoľujúceho usnesenia môže veriteľ žiadať nariadenie dražby“).

Myslím, že diskusia nebola zbytočná. Osvetlila problém s rozličných hľadísk a priniesla bezpečný podklad pre jeho riešenie. Názočne ukázala, že sporné otázky odborného názvoslovnia možno riešiť len spoločnou prácou odborníkov a lingvistov. Odborník musí opísať pojem, pre ktorý hľadá výraz, a lingvista musí rozhodnúť, či termín, ktorý volil odborník, zodpovedá normám a duchu jazyka.

J. Fundárek.

NOMINA LOCI.

Z rozličných významov bohatstva našich slov osobitnú skupinu tvoria substantíva, ktoré označujú miesto, na pr. *letovisko, papiereň, čajovňa, iholnica* ap.

Nomina loci sú dvojaké, a to alebo ozajstné, čo skrsajú deriváciou od základného slova a iba sufixom získavajú svoje značenie (na pr.: *drevár-eň, popol-ník, kur-ín*), alebo nepravé, ktoré, pravda, v svojom číro nominatívnom zástoji znamenajú miesto, ale nepredstavujú s formálnej stránky odvodený výsledok od hotového substantíva a prípony, ktorá charakterizuje ozajstné nomina loci (na pr.: *izba, škola, záhrada, dom* ap.).

Keď túto ozajstnosť a nepravosť podstatných mien značenia miesta porovnáme s inými kategoriami nášho kmeňoslovia, vysvitá, že pokým na pr. deminutíva alebo nomina agentis sú s podobovej stránky priamo podmienené základným slovom a charakterizačným sufixom a nepravých zdobnelých slov alebo substantív činiteľského významu ani nieta (na pr.: *chlap-ec, klinček, pierce, učiteľ, správca*), ozajstné nomina loci sú iba čiastkou slov, čo hoci sú nositeľmi mena miesta, jednako priamo naň nepoukazujú. Ich význam je číro menovací a nie je zámerne špecifikovaný v mysle miestnom.

Podľa uvedených poznatkov úlohou kmeňoslovia pri nomina loci nie je zaoberať sa obidvoma ich kategoriami, ale iba ozajstnými slovami miestneho značenia, lebo len ony majú čiastočne svoje prípony. Táto čiastočnosť vzťahuje sa ako v mnohých oddeleniach nášho kmeňoslovia na funkciu prípon nomina loci, ktorá nie je temer nikdy číro tejto skupiny, ale má niekoľko významom celkom odchodných zástrojov, na pr. *-isko: chlapisko, strnisko* ap.

S druhej stránky zasa prichodí aj zjav, že slovo máva i dve prípony pre ten istý zástoj a význam nomina loci (*ihrisko-ihrište, práčovňa-práčoveň*), odchylné rodom a niekedy aj značením (*popolník-popolnica*). V tejto uzuálnej dvojakosti treba obyčajne vidieť to vývinové štádium, za ktorého ide o jednu príponu zanikajúcu a ako-by vymierajúcu (na pr.: *-ište*) a o druhý živý sufix (*-isko*), čo sa šíri na vrub prvej prípony. Táto mienka je správna s dnešného stanoviska, keď ide o pôvodné sufixálne varianty spoločného základu (*-isko, *-iske*).

Suffixy nomina loci terajšej slovenčiny, ktoré sú okrem dokladov s príponou *-dlo* všetky sekundárne, vyvinuly sa z praslovan-ského základu. Podľa dôležitej miery hojnejšieho alebo zriedkavej-

šieho ich užívania môžu sa uviesť v tomto poradí: 1. *-eň, -ňa (-nja)*; 2. *-isko, -ište (-isko, *-iske)*; 3. *-(n)ica (-ica)*; 4. *-ina (-ina)*; 5. *-in (ině)*, *-inec, -inec (-bcb)*; 6. *-ník (n)ikě)*; 7. *-dlo (-lo), -ava (-ava)*; 8. *-ie (-ije)*.

1. Prípony *-eň, -ňa (-nja)*.

Pokým doklady staroslovienských a inoslovanských substantív vykazujú *ja*-kmeňový sufix (stsl. *krъštalbnja, stajnja, srb. papratnja, crijepnja, rus. kovalbnja, učelbnja, poľ. jadalnia, kawiernia*¹), v češtine sú tieto nomina loci *a*-kmeňové (pekárna, suširna) a v slovenčine jednak v menšej miere *ja*-kmeňové a jednak, a to hojnejšie s príponou, korešpondujúcou s novým vzorom *dlaň*. Ešte donedávna úzus týchto dvoch príponou (*-ňa* a *-eň*) bol u nás celkom neustálený, a tak prichodily rovnako tie isté slová, doznievajúce raz na *-ňa* a inokedy na *-eň*. No keďže sa zistily isté vývinové tendencie pri ich používaní v smysle ustaľovania, novšie snahy po odstraňovaní dvojtvarov našly istú pravidelnosť, podľa ktorej vymedzily funkciu prípon *-ňa, -eň*, hoci ani takto celkom nezaniklo ich kolísanie.

1. Za dneskajšieho štádia príponu *-eň* majú najmä podstatné mená, skrslé zo slov, ktoré doznievaly na *-ár* a boli alebo nomina agentis, alebo denominatíva, vyslovujúce zamestnanie osôb: *bryndziareň*², *cukráreň, dreváreň, farbiareň, horáreň, hrnčiareň, hvezdáreň, kníhtlačiareň, koniareň, kraviareň, kresliareň, lekáreň, mliekáreň, pekáraň, pisáraň, psiareň, rybáraň, skláraň, strojáreň, uhliareň*.

2. Tú istú deriváciu majú analogicky aj nomina loci, ktoré nevznikli zo slov činiteľského významu alebo denominatív, označujúcich zamestnanie osôb, ale zo základného slova s príponou *-ár*, a) ktoré v tejto forme je neživé, b) ktoré s uvedenými významami nemá nič spoločného a shoduje sa s nimi iba so stránky tvarovej: a) *brusiareň, cementáraň, čadiareň, holiareň, jazdáreň, meniareň, obrazáraň, (oceliareň), octáraň, plaváraň, poslucháraň, sušiareň, sypáraň, učáraň, zásobáraň*; b) *čakáraň, kaviareň, kočiareň, nocľaháraň, pracháraň*.

3. Okrem základného slova na *-ár* ostatné doklady sú zriedkavé, lebo pred sufixom *-eň* býva obyčajne plynná hláska (r, l) na pr.: *papiereň, pastiereň, jedáleň, kôleň (i kôľňa), teheľň* ap.

4. Sufix *-ňa* charakterizuje najmä slová, čo môžu byť alebo

¹ F. Miklosich, *Vergleichende Stammbildungslehre*, Wien, 1875, str. 120 a nasl.

² Príklady z 2. vyd. Tvrdeho slovníka.

deverbátiva VI. triedy alebo denominátiva s pôvodnou príponou *-ov*: bačovňa, čajovňa, hájovňa, chladovňa, katovňa, knihovňa, ladovňa, maltovňa, mangľovňa, opatrovňa, poisťovňa, pracovňa, prípravovňa, pustovňa, sborovňa, sladovňa, snemovňa, tkáčovňa, valchovňa, Lubovňa ap.

5. Ináč sufix *-ňa* prichodí po inom derivačnom výsledku v slovách, ktoré sú asi nového pôvodu alebo v miestnych menách, ktoré sú konzervatívne a nemenia sa: dielňa, hovorňa, spáľňa, Lubochňa, Štubňa ap.

6. Prípona *-ňa* je — zdá sa — vždy po mäkkej spoluhláske: stajňa, sporiteľňa, telocvičňa, záložňa, žobráčňa.

2. Prípony *-isko*, *-ište* (*-isko*, **-iske*).

S historického stanoviska nie sú tieto sufixy osobitného pôvodu, ale predstavujú iba dva varianty tej istej prípony. Ak sa porovnávajú jej doklady staroslovienske a slovanské (stsl. *crьkvište*, *ognište*, srb. *ognjište*, *strnište*, r. *gnoišče*, *igrišče*, č. *ohniště-ohnisko*, *pastviště-pastvisko*, poľ. *bojowisko*, *gnojowisko* (uv. m. str. 274) s našimi, vyplynie pre slovenčinu dôležité pozorovanie, ktoré je svedectvom o príbuznosti českého, slovenského i poľského úzu, ktorý možno formulovať takto: v češtine je častejšie *-iště*, v slovenčine *-isko* a v poľštine vždy iba *-isko*. Tento poznatok znamená, že hojnejšie naše *-isko* ako *-ište* vo funkcii miestneho značenia je bližšie k poľštine ako k češtine, kde je *-iště* pravidelnejšie ako *-isko*.

I. Suffix *-isko* býva pri nomina loci, utvorených rovno od základného podstatného mena: a) *bahnisko*, *bludisko*, *bydlisko*, *ďatelínisko*, *hnojisko*, *ihrisko*, *javisko*, *močarisko*, *priechodisko*, *rašelinisko*, *rodisko*, *stredisko*, *strnisko* ap.;

b) od prídavného mena doznievajúceho:

1. na *-ov(y)*: *bytovisko*, *dyňovisko*, *hrachovisko*, *chrenovisko*, *makovisko*, *zimovisko* ap.

2. na *-n(y)*: *cibuľnisko*, *kapustnisko*, *ovosnisko*, *prosnisko*, *repnisko*, *zemiačnisko* ap.;

3. *-en(y)*: *borenisko*, *parenisko*, *spálenisko*, *stavenisko*, *zhorenisko* ap. Sem patrí na pr. aj *priepadlisko*.

II. Prípona *-ište* býva pri nomina loci, utvorených rovno zo základného slova a nemá dokladov na ďalšiu deriváciu, na ktorú, ako sa už uviedlo, *-isko* často nadväzuje: *bahnisko*, *bojište*, *dejište*, *mrkvište*, *nálezište*, *pohrebište*, *popravište*, *útočište*, *zápasište*.

3. Prípona *-(n)ica, (-ica)*.

Pôvodná prípona *-ica* spája sa už v staroslovienčine, a tak i v slovanských jazykoch, s adjektívnym tvarom, vzniklým zo základného substantíva (stsl. kovaľnica, myt'nica, srb. grobnica, konjušnica, r. vinnica, solonica, č. kostnice, chlebnice, poľ. tožnica, ciemnica, uv. str. 293). Preto i v slovenčine ukazujú jej doklady, ako by doznievaly na príponu *-nica*, no písanie slov: kamenica, vinica, šafranica, zvonica ap., hoci nijako nepredstavujú pôvodný sufix, osvetlí nám možnosť tohto tvorenia.

1. Dost zreteľnú deriváciu *adjektíva + ica* vidno v príkladoch, kde a) prídavné meno doznieva na sufix *-n(y)*: hnojnica, hrobnica, chladnica, knižnica múčnica, mýtnica, obilnica, povodnica, radnica, Slanica, spovednica, strážnica, strelnica, štepnicca, temnica, trestnica, zbrojnica; b) prídavné meno doznieva na *ov + n(y)*. Tu niekedy už azda analogiou *-nica* podľa dokladov, kde je *-n(y)*: cukrovnicca, čajovnicca, šachovnicca ap.

2. Ako v niektorých dokladoch bodu 1b) za analogické treba pokladať prípony *-nica* všade tam, kde prídavné meno na *-ný* je neobvyklé. Pravda, interpretácia takýchto slov je dost subjektívna: honelnicca, iholnicca, kostnicca, krstiteľnicca, ľadnicca, popolnicca, tabačnicca ap.

c) Prídavné meno doznieva na *-en(y)*: cúdenicca, kamenicca, pálenicca, (svätenicca) ap.

4. Prípona *-ina (-ina)*.

Ak o rozličných funkciách slov so sufixom *-ina* hovorí Miklosich (uv. m. str. 132) ako o nejasných, vzťahuje sa táto mienka i na jeho značenie miestne, ktoré nie je nijako silné, a to istou mierou azda práve pre uvedenú rozličnosť (porov. stsl. dědina, dolina, srb. banovina, perina, r. otčina (otčizna), č. dědina, dolina, p. dziedzina, dolina, uv. m. str. 132).

Denominatívne slová tejto skupiny vznikly 1. zo substantív a 2. z adjektív a odtienok nomina loci je v nich viac-menej v dokladoch:

1. substantívneho základu: bahnina, borina, dedina, hrabina, javorina, jedlina, krajina, otčina, vrbina, perina, domovina, tíšina, výšina ap.;

2. adjektívneho základu: cudzina, hlbina, hľbočina, lysina, pevnina, plešina, puklina, rozšklabinca, úžina ap.

5. Prípona *-ník* (*-(n)ík*).

Ako prípona *-ica*, i sufix *-ík* pripája sa k adjektívu a tvorí s ním so synchronického stanoviska novú príponu *-ník* (porov. stsl. travъnikъ, srb. borik, orezik, r. žabъnikъ, berezovikъ, olesnikъ, č. rybník, senník, poľ. dqbnik, uv. m. str. 246).

Pokým pôvodné *-ík* vidno v ojedinelom slove *bôrik*, i v slovenčine načim pri osvetlení sem patricich slov vychodiť od derivácie *prídavné meno + ík*, a to keď adjektívum vychodí:

a) na *-n(y)*: dymník, krmník, letník, rybník, senník, Smolník, Železník ap., analogické sa zdajú byť na pr. holubník, chodník, iholník, kvetník, kvietnik, orešník, popolník, slivník, svietnik, trávnik.

b) na *-en(y)*, *-ovn(y)*: skleník, žertveník ap.

6. Prípony *-ín* (*-inъ*), *-ítec*, *-ítec* (*-ьcb*).

1. Keďže i porovnávacie kmeňoslovie slovanských rečí (uv. m. str. 129) spomína iba kuso príponu *-ín* (č. ovčín, kravín) a neoznačuje ju výslovne ako sufix nomina loci, zdá sa, že sa uplatňuje iba výnimočne v systéme slovanských jazykov.

V slovenčine je *-ín* v niektorých obecných podstatných menách, ako: kurín, včelín, cintorín, a o ňu ide azda i vo väčšine miestnych mien zakončených na *-ín*: Šaštín, Tvrdošín, Zemplín ap.

2. Suffix *-ítec* (*-ítec*) vznikol ako aj iné prípony nomina loci (*-nica*, *-ník*) z *prídavných mien + ьcb*, takže v týchto slovách sú spodstatnelé prídavné mená (stsl. gostinъcb, srb. zojerinac, r. dělinecb, звѣринеcb, č. ovčinec, p. zwierzyniec, uv. m. str. 306 a nasl.).

V našej reči slová na *-ítec* (*-ítec*) sú jednak dublety k nomina loci s príponou *-ín*: včelín-včelítec, kurín-kurítec a jednak bez variantu na *-ín*: blázinec, holubítec, hostinec, husítec, chudobítec, kozítec, plevítec, porodítec, prasítec, psítec, sirotítec, starobítec, žrebčítec (žrebítec) ap.

3. Okrem slova blázinec kvantita prípony *-ítec* býva ako vidno obyčajne dlhá (holubítec, husítec, porodítec ap.), ale *i* je krátke, na pr.: hostinec (ešte pred niekoľkými rokmi hostítec i hostinec), kozinec, prasítec ap. Bolo by správne zjednodušiť kvantitatívne pomery tejto skupiny na *-ítec*.

7. Prípona *-dlo* (*-lo*).

Okrem svojho hlavného zástoja tvoríť nomina instrumenti prípona *-dlo* máva niekedy významový odtieň slov označujúcich miesto

(stsl. žřelo, srb. vrelo, kupalo, r. žilo, sědalo, č. sídlo, divadlo, pol. źrzodlo, dziwadło, uv. m. str. 96).

V primárných odvodeninách pôvodný sufix vidno na pr. v našej dublete bradlo-bralo, no takmer vždy je -dlo: bydlo, divadlo, kľačadlo, kľakadlo, močidlo, osídlo, sídlo, stádlo, točidlo, žriedlo (vriedlo), krutidlo (miesto, kde sa voda krúti) ap.

8. Prípona *-ava*.

Miestne značenie zisťuje sa i v slovách so sufixom *-ava* (stsl. dobrava, goštava, srb. dubrava, mrčava, pol. dobrowa, uv. m. str. 220). Slovenské jeho doklady sú tiež zriedkavé a často slabého miestneho značenia: džžava, dúbrava, Lietava, Stupava, Trnava ap. — S významovým zafarbením augmentatívnym: čierňava, diaľava, tiesňava, výšava.

9. Prípona *-ie (-ije)*.

Zo samohláskových kmeňov miestne značenie majú hojné *jb*-kmene stredného rodu (stsl. zavětrije, pogorije, srb. zagorje, r. podgor'be, pomor'be, č. předhoří, pomoří, p. podgorze, podole, uv. m. str. 64 a nasl.).

I v slovenčine sú to obyčajne predponové kompozitá: 1. mien obecných: podmostie, podnebie, podolie, podstenie, pohorie, záhumnie, záňadrie ap.; 2. mien miestnych: Pohronie, Závažie, Závodie, Považie.

Takmer všetky tieto prípony slovenských nomina loci sú denominatíva, utvorené zo substantív a často z prídavných mien; z posledných azda jednak preto, aby sa odlíšilo slovo miestneho značenia od iných funkcií prípony (na pr. *repa-repisko*, *repnisko*) a jednak preto, že z adjektívneho základu možno derivovať pohodlnejšie podstatné mená rodu prípony ako od základného slova, ktoré ako substantívum máva pevný rod. Hojná derivácia nomina loci z prídavného mena zastrela zreteľnosť pôvodnej prípony (*-ik*, *-ica*, *-nik*, *-nica*) a nové slová potom skfšaly analogiou podľa tohto druhotného sufixu, i keď ich stavba vylučuje adjektívny základ. Okolnosť, že môže ísť pri vzniku slov tejto kategórie aj o odvodeniny primárne (*-dlo*) celkový jej denominatívny charakter narušuje iba čiastočne a je temer bez významu.

Stále usiloval som sa v živote, aby reč moja, keď píšem, bola naozaj slovenská.
Jozef Škultéty.

SLOVENČINA V ČASOPISOCH A V KNIHÁCH.

Prehŕňajúc sa v svojich výpiskoch, nachodím veci, ktoré bolo treba už skôr prevetrať. — Naozaj milo je čítať v českom časopise dobrou slovenčinou napísaný príspevok. Ste ako na vychytení, keď čítate správne *hašíš im zhabú, zhabaný hašíš* m. hašíš im zabavia, zabavený hašíš, ako by sme sa dočítali hoc i v najslovenskejších denných časopisoch. V časopisoch, spomenutých naostatok, stáva sa, že píšu hýčkané dieťa m. *maznané dieťa*. Keď sme už tak, zastavíme sa na chvíľku pri slove „hýčkať“.

Sám pôvod jeho je dosiaľ nie zistený. Holub v svojom Stručnom slovníku et. jazyka čsl. uvádza ho do súvislosti s detským „haje“, čo znamená pobožkanie, pohladenie. V prvom a druhom vydaní Tvrdeho slovníka niet hesla „hýčkať“. Kálal nepokladal slovo „hýčkať“ za slovenské, lebo uvádza namiesto neho *hučkať* a *maznať*. V Pravidlách máme heslo „hýčkať“. U slovenských spisovateľov vyskytuje sa slovo „hýčkať“ veľmi zriedka; tak má ho Vajanský X, 102: rozhýčkaných žrebcov; Tajovský (V, 158) má ho skôr vo význame *hunčkať, hojdať*: „hýčka na rukách jedno s druhým už vari pätnáste vnúča, cmuká mu...“

Častejšie najdeme v dielach našich lepších autorov len výraz *maznať*. O jeho pôvode ani tu nemôžeme viac povedať ako vyššie uvedený Holub, ale predpokladáme, že so slovom „hýčkať“ konvergentne sa mohlo vyvinúť slovo *hunčkať, hučkať* (posledné podľa Kálala z Kotta) vo význame *hojdať*, ako ho má pravdepodobne Tajovský v spomenutom citáte.

Je ono u našich spisovateľov slovom knižným. Ak sa kryje sémanticky so slovom *hunčkať, hojdať, kolísať*, tak je — zbytočné, ak je synonymom slova *maznať*, neoprávňuje ho v spisovnom jazyku nijaká aktualizácia, lebo pri našej cudzomanii veľmi skoro sa stane najošúchanejšou automatizáciou a vytlačí zo spisovného jazyka domáci výraz *maznať*. Ale ak niektorý náš autor sa nazdá, že oživí ním svoj štýl ako veľmi krásnou aktualizáciou — prosím, nesmieme mu to zazlievať. Len upozorňujeme podľa Olivovej Teorie literatury, že všetky novoty a zmeny, ktorými básnik a spisovateľ usilujú sa dosiahnuť estetický účinok, musia sa shodovať s osobitnou povahou jazyka a so zásadami, ktorými sa spravuje vývin patričného jazyka.

Ešte podotkneme, že slovo „hýčkati“ ponáša sa veľmi na nemecké *hätscheln*, ale nepokladáme tamto za potomka tohto, bude

skôr opak pravdou. Tetznerov Deutsches Wörterbuch (Leipzig, Reclam) nepodáva pri hesle hätscheln etymologický výklad.

Teraz sa môžeme vrátiť k spomenutému českému časopisu. Jeho názov prichodí nám spomenúť len teraz. Je to Šírým světem (XIII, č. 1). Titul slovenského článku znel „Dvojaká tvár hašiša“. Chýbalo bolo v ňom málo. Tak za „zo suchých koreňov indického konopí“ malo byť buď — ... indického *konopia*, buď ... *indických konôp* (*konopi*). Potom namiesto „kedy sa Arabovia... odchýlili od smerníc“ malo byť — *keď sa Arabi* etc.

Hovorili sme na začiatku, že dobrou slovenčinou písaný článok v českom časopise čítame ako na vychytení, ale tým horšie začínajú na nás potom jazyk takého časopisu ako Príloha Cestovného zpravodaja ČSD z roku 1935, č. 1, ktorý „chce“ byť v službách slovenského publika i „usiluje“ sa písať po „slovensky“, hoc nejde mu to. Príspevok K. Čulena, pravda, so stránky jazykovej správnosti dosahuje celkom mierku noriem, ktoré ustaľuje SR pre slovenský spisovný jazyk. Ostatné slovenské príspevky pokrivkujú ďaleko pod mierkou. Do slovenského slovníka vnáša časopis slová, ktoré narúšajú štruktúru jazyka. Čítame v ňom také slová, ktoré ani Pravidlá sa neodvážili uviesť pod osobitným heslom, na pr.: sústružňa, sústruh, sústruženie m. *tokáreň, točenie*. Veď i Pravidlá majú len heslo *tokár, tokáreň, tokárňa, tokáři, točiť* a „sústružník“ je len petitom za heslom *tokár* a „sústruh“ je len náhodou ako samostatné heslo. Slovo *tokár* a jeho deriváty sú v Slovanstve rozšírenejšie, na Slovensku — povedali by sme — jediným oprávnencom v spisovnom jazyku slovenskom.

Na 6. strane dozvedáme sa o „kovárni“, hoc v slovenčine niet „kovára“, ale je len *kováč*, ktorý môže pracovať v *kováčni* (*kováčeň*) alebo *kováčnici*, vo *vyhni*, v *šmikni*. Vraj „ako sa od nich iskrie“ m. *iskrí*. Keďže i Pravidlá majú *skrutku*, nuž prečo by to mala byť šraubovňa m. *skrutkovňa*? Raz čítame pl. nom. „lakýrne“, nom. sg. „lakýrnik“, trochu ďalej zasa lok. sg. v *lakovni*, podobne raz „kotelňa“, inokedy zasa *kotláreň* alebo *kotlárnä*. Toto je chaos, ktorý by už nemal miesta v inom spisovnom jazyku. Slovenčina pozná *lak*, *lakovky*, *lakovať* a tak môže mať len *lakovňu*, *lakovníka* a potom, keďže máme len *kotel-kotlár*, nuž môžeme mať len *kotláreň* a nijakú „kotelňu.“

Iné nesprávnosti zo spomenutého časopisu: vozeň postupuje ako na pásu m. na páse (v slovenčine len po *g*, *h*, *ch*, *k* máme v lok. sg. koncovku *-u*, inde je všade *-e*); kde ho dvihneme m.

zdvihneme; zahrajeme divadlo m. *zahráme* ...; niet čudno m. *nečudo*; stôj čo stôj m. *stoj čo stoj*; strany nesmejú čakať m. *nesmú čakať*; pôlnoci m. *polnoci*; aby príjemci obdržali m. *dostali*; časté kupovanie šatov m. *šiat*; kolieбка m. *kolíska*; ovčácky pes m. *ovčiarsky pes, valaský pes*; loktom m. *laktom*; vyvázla m. *vyviazla* ap.

Henrich Bartek:

SLOVENČINA A KONGRES SPISOVATELOV.

Je naozaj potešiteľné, že na prvom kongrese slovenských spisovateľov ukázal sa taký živý záujem o ideologické problémy a že naši spisovatelia a publicisti majú veľmi vrelý vzťah k duchovnému prúdeniu doma i v cudzine. V Trenčianskych Tepliciach sišli sa „bojovníci ducha“, aby porokovali o páľčivých otázkach slovesného umenia. Nechceli sa vzájomne presvedčovať, ale iba vysloviť svoje náhľady. Takmer na každom prejave bolo badať, že pochodí z úprimného presvedčenia a z vedomia zodpovednosti. Rozumie sa, že úroveň kongresu tým značne získala.

Škoda, že o niektorých veciach nerozvinula sa náležitá výmena náhľadov. Platí to najmä o jazykových problémoch v spisovnej slovenčine. Príčina toho je asi v tom, že terajšie Slovensko prežíva ťažké a ďalekosiahle ideologické boje, ktoré sami spisovatelia pokladajú za dôležitejšie ako riešenie formálnych stránok slovesného umenia, hlavne estetiky jazyka. A tak problémy jazykové boli zatísnuté do úzadia, čo treba ľutovať, lebo pri debatách o jazykovej estetike bola by sa dosiahla ešte väčšia jednotnosť v náhľadoch, ako pri podstatných veciach rázu ideologického.

Ináč s ideologickou stránkou kongresu môže byť Slovensko spokojné. Veď iba osihotení jednotlivci usilovali sa obraňovať jednotárske československé stanovisko v kultúre, aj to vyslovovali sa natoľko obozretne, že pomerne zriedka vznikla ostrejšia debata medzi nimi a zastancami idey samostatnej kultúry a národnej ideológie slovenskej. V tomto smere prvý kongres slovenských spisovateľov bol potvrdením hlavných zásad, vyslovených iným spôsobom na sjazde mládeže roku 1932. A ináč ani nemohlo byť. Pri tejto príležitosti načim spomenúť, že bývalá skupina Davu opäť manifestovala, že má kladné stanovisko aj k pozitívnym hodnotám slovenskej duchovnej tradície, takže československy orientovaní jednotlivci museli pocítiť, že vývin ide ponad nich. Ale o týchto veciach ne-

prichodí nám hovoriť podrobnejšie v Slovenskej reči. Budú o nich písať azda iní. Nás zaujímajú predovšetkým problémy jazykovej kultúry, ako sa odzrkadlili v referátoch a diskusiách.

I.

Svojím názvom mnoho sľuboval referát dr. Milana Pišúta „Slovenčina ako umelecký prostriedok výrazový“ (porov. Slovenské smery III, str. 281 a nasl.), no po prečítaní Pišútových vývodov človek s prekvapením sa musel pýtať, ako to, že v čase veľkého pokroku jazykovedy a literárnej vedy možno sa stretnúť s toľkou nejasnosťou a konfúznosťou. Pišút mal hovoriť o jazykovej estetike, lež poplietol si vec natoľko, že bez vnútorného vzťahu priradňoval k sebe sociologické vývody, literárne a jazykové faktá, pravda, vždy pod zorným uhlom umele utvorených fikcií o jazykovej, literárnej a kultúrnej jednote československej. Očakávali sme, že referent bude hovoriť o estetických kvalitách spisovnej slovenčiny, že sa pokúsi z interného vývinu našej spisovnej reči vyvodiť hlavné smernice, ktorými sa jej vývin spravuje, že nás oboznámi s prípadnými nedostatkami literárnej slovenčiny a že ju zhodnotí so stanoviska jazykovej estetiky. Nič takého u Pišúta. Jeho sociologické stanovisko odsúdil už v debatach dr. Daňo Okáli, ktorý sa vyslovil veľmi sarkasticky o definícii pojmu „jazyk“. Pišút totiž tvrdí toto: „Jazyk v najširšom slova smysle je systém znakov, ktorého úlohou je v prvom rade tvoriť a udržiavať spoločnosť.“* No Pišút v odpovedi Okálimu išiel ešte ďalej, lebo svoju definíciu jazyka zjednodušil takto: „Jazyk tvorí a udržiava spoločnosť, to je základná funkcia jazyka.“ Kto vychodí z takejto definície pri posudzovaní estetickej funkcie jazyka (referát bol na tému „Slovenčina ako umelecký prostriedok výrazový“), alebo náročky odvádza vec na bočnú koľaj, alebo pre vlastnú konfúznosť pletie si rozličné náuky: sociológiu a lingvistiku, hoci mal hovoriť o estetike spisovnej slovenčiny. — Lingvisti z Pražského lingvistického krúžku naisto by sa veľmi začudovali, keby sa dozvedeli o pišútovskej definícii jazyka a o jeho snahe opierať sa o štrukturalizmus. Ako vidno z uvedeného príkladu, Spolok slovenských spisovateľov sveril tému „Slovenčina ako umelecký prostrie-

* Takýmto spôsobom mohli by sme definovať čokoľvek, na príklad: „Kapusta je rastlina, ktorej úlohou je v prvom rade tvoriť a udržiavať spoločnosť.“ Kto by sa opovážil takto definovať kapustu v prírodopise, vystavil by sa posmechu, lebo vnášal by do prírodopisu neprírodovedeckú definíciu.

dok výrazový“ nerozhľadnému teoretikovi, ktorý sa ešte nenaučil rozoznávať hranice medzi jednotlivými vedami. Aby mi nik nemohol vyčítať, že na dôkaz konfúznosti uviedol som iba jeden doklad, citujem ešte tento výrok: „Dejiny jazyka (vedy i literatúry) nám umožňujú udržiavať kontinuitu kolektívneho alebo národného vedomia.“ Čudné tvrdenie, podnes nikto nenapísal dejiny jazyka slovenského, a jednako slovenský národ od čias svojho prebudenia udržiava si kontinuitu národného vedomia. Referent asi zabudol, že boly a sú národy, ktoré nemaly a nemajú napísané dejiny svojho jazyka, vedy a literatúry, a predsa si udržaly alebo udržiavajú kontinuitu kolektívneho alebo národného vedomia. Netreba vari citovať viac príkladov zo spomenutého článku, veď to, čo sme uviedli, úplne stačí, aby sme si urobili jasný obraz o pojmovej nepresnosti u autora článku.

A teraz všimnime si aspoň niektorých vecí, týkajúcich sa lingvistiky. Referent tvrdil: „Jazyk bez tvorčích osobností zmeravie, pri čom sa jeho pôsobnosť zúži na najmenšiu mieru. Preto tiež nebudeme hovoriť o zvláštnych hotových krásach slovenčiny, ako tomu bolo nie raz zvykom, lebo krásy jazyka nie sú dané apriori, ale vždy len potencionálne, t. j. vznikajú jedine zásahom tvorčích osobností.“ Pokúsme sa zistiť oprávnenosť uvedeného citátu. Vžeme sa do polozenia štúrovcov, keď v štyridsiatych rokoch predošlého storočia rozhodli sa písať po stredoslovensky. Niet sporu o tom, že už vtedy štúrovci mali k dispozícii bohaté jazykové fondy strednej slovenčiny, ale my podnes nepoznáme „tvorčie“, vlastne tvorivé osobnosti, ktoré za dlhé stáročia vypracovaly strednú slovenčinu natoľko, že štúrovci ju mohli uzákoniť ako spisovnú reč, ktorá hneď v svojich začiatkoch bola súca byť dobrým umeleckým prostriedkom. Od doby praslovanskej až do štyridsiatych rokov 19. storočia stredná slovenčina — aj s ostatnými slovenskými nárečiami — nadobúdala svoje typické znaky a postupne sa obohacovala; stalo sa to bez zásahu tvorivých osobností, lebo vývin jazyka a jeho obohacovanie nezávisí len od umelých zásahov spisovateľov, ale aj od celého kolektíva, ktoré patričným jazykom hovorí. Stredná slovenčina dosiahla svoju fonologickú ústrojnosť bez vplyvu tvorivých osobností, podobne ťažko by bolo najst tvorivú osobnosť, ktorá obohatila slovenčinu na príklad složenými predložkami typu *poza*, *ponad*, *zpoza*, *popri*, *povedľa* atď. Jazyk je predovšetkým dielom kolektíva, ktoré ho udržiava, rozmnožuje a obohacuje. Rozumie sa, keď jazyk má už svoju literatúru, tak v tejto práci primerané miesto majú aj tvorivé

osobnosti, lež nemožno tvrdiť, že bez nich by jazyk zmeravel. Bohatú synonymiku a frazeologické bohatstvo spisovnej slovenčiny nestvorili naši spisovatelia, ale našli to všetko v ľudovej reči slovenskej. — Nemožno súhlasit ani s mienkou, že „krásy jazyka nie sú dané apriori“, veď na svete sú rozličné jazyky, niektoré bohaté, iné chudobné a primitívne, na príklad všeobecne sa uznáva, že taliančina je ľubozvučná, a preto príhodnejšia pre spev ako nemčina alebo francúzština, prípadne čeština. Istotne nik nebude tvrdiť, že ľubozvučnosť taliančiny je výsledkom zásahov tvorivých osobností, naopak, lingvista musí konštatovať, že ľubozvučnosť taliančiny je výsledkom jej vývinu a že závisí od fonologickej ústrojnosti talianskych slov. Podobne zvuková stránka východnej slovenčiny (nedostatok dlhých samohlások) je menej výhodná pre spev, ba aj pre básnickú reč, ako nepomerne bohatšia fonologická štruktúra strednej slovenčiny, vlastne terajšej našej spisovnej reči. Keď sa štúrovci rozhodli pre strednú slovenčinu, nemálo rozhodovala okolnosť, že stredná slovenčina už vtedy mala isté zvukové kvality, ktoré spôsobujú, že je hudobnejšia a ľubozvučnejšia ako ostatné slovenské nárečia a čeština. Proti Pišútovi môžeme celkom smele tvrdiť, že v dobe štúrovskej stredná slovenčina mala isté apriorné krásy jazykové, ktoré ju predurčovali stať sa spisovnou rečou slovenskou. Sami štúrovci veľmi zdôrazňovali ľubozvučnosť strednej slovenčiny. Nič na veci nemôže zmeniť fakt, že okrem číro lingvistických dôvodov účinkovali na nich aj dôvody mimojazykové a mimoestetické, na príklad dôvod, že zemepisná poloha strednej slovenčiny (ukrytej v Tatrách) pôsobila na zachovanie svojskosti slovenčiny a pod. Ľudovít Novák pred dvoma rokmi (Slovenské smery I, č. 6) poukázal na to, že stredná slovenčina má mnohé také zvukové kvality, ktoré vyplývajú z jej fonologickej štruktúry. Referent o všetkých týchto veciach neuvažoval, a preto si dovoľil ľahkomyselný výrok, že „krásy jazyka nie sú dané apriori“. — Nekladím váhu na to, aby som rozmnožil známe argumenty novými, ani to nie je potrebné pri podvracaní tézy, že jazyk nemá apriorných krás. Dovoľujem si len upozorniť, že povýšenie niektorého nárečia na spisovné nebýva náhodilé a závisí od takých jeho vlastností, ktoré ho predurčujú stať sa základom pre spisovnú reč. Netreba vari dokazovať, že spomenuté apriorné vlastnosti vznikly bez zásahu tvorivých osobností.

Fikcia československej jazykovej jednoty diktovala Pišútovi tieto vety: „Je však nesporné, že slovenčina bola i spoločenskou a intímnu rečou šľachty a v spisovnej forme českej i rečou diplomatickou“;

— „V protireformačnom období rozvíja sa slovenčina v spisovnej forme českej...“; „najustálenejším spisovným jazykom bola vlastne slovenská bibličina“. Veru pôvodcovia Kralickej biblie netušili, že roku 1936 príde teoretik, ktorý bude predstavovať ich reč ako „slovenskú bibličinu“. Veru len človek, ktorý pokladá češtinu za slovenčinu a slovenčinu za češtinu, môže raziť cestu termínu „slovenčina v spisovnej forme českej“. Podľa Milana Pišúta Karel Hynek Mácha písal vlastne po slovensky, ale v spisovnej forme českej. Náš Sládkovič písal zas po česky, ale v spisovnej forme slovenskej! — Podvracať takéto pomútené výroky a predstavy pokladáme z acelkom zbytočné.

Vraj „Nebyť toho silného sociálneho rozvoja českej strednej vrstvy, ktorý už Sládkovič oduševnene pozdravil, nebolo by malo slovesné umenie slovenské tej schopnosti udržať krok s českou literatúrou čo i v tak úzkych rozmeroch“. Predovšetkým v prvom desaťročí štúrovskej slovenčiny české básnictvo prežívalo hlbokú krízu a české básnické práce z tých čias ani len porovnávať nemožno so slovenskými. Pišút skresľuje skutočnosť, keď hlása, že sociálny rozvoj českej strednej vrstvy umožnil slovenskej spisbe udržovať krok s českou literatúrou — „čo i v tak úzkych rozmeroch“. A potom tvorba štúrovskej generácie neodrážala sa od vtedajšej slovesnej tvorby českej, ale rástla z vlastných koreňov, z ľudovej poezie slovenskej, ba v svojom vrcholnom predstaviteľovi — v Andrejovi Sládkovičovi — bola odbleskom svetového literárneho prúdu — romantizmu —, ktorý sa odzrkadľuje najmä v Máche. Pravda, Sládkovičov romantizmus je dielom slovenskej duchovnej tvorby a má všetky znaky svojského ducha, takže sa zreteľne odráža od romantizmu ruského, poľského a českého. Mácha a Sládkovič sú dva typy, dva svety, dva rozdielne prejavy romantizmu v slovanských literatúrach. No Pišút rád by všetko české a slovenské natiahnuť na jedno kopyto, čo vidno aj z nasledujúceho: „Nie je významnejšej osobnosti medzi spisovateľmi slovenskými, ktorá by necítila, že estetické i mravné hodnoty českej spisby sú súčasne hodnotami slovenčiny. Všetky výraznejšie obdobia básnickej češtiny majú svoje stopy v slovenčine. Jedine tak vznikol Krasko a po ňom Roy.“ — Najsamprv — ak by aj uvedené slová platili o Kraskovi a Royovi — neslobodno generalizovať na základe dvoch príkladov. A potom slovenčina je samostatný jazyk a konkrétne zjavy z jazykovej estetiky slovenskej nekryjú sa a nemôžu sa kryť s českými — ináč slovenčina by bola češtinou. Že Pišút takto poníma vec, vidno aj na tomto jeho tvrdení: „Štúrovci

tvorili na báze kultivovanej češtiny.“ Pišút mal povinnosť uviesť aspoň niekoľko príkladov pre toto svoje tvrdenie. Spomína síce Marínu, jej skvelé jazykové kvality, ale príkladmi z Maríny a z iných diel našich básnikov mal dokázať, že naozaj „štúrovci tvorili na báze kultivovanej češtiny“. Kto sa zaoberá Sládkovičovou Marínou, musí len konštatovať, že Sládkovičov rytmus nemá nič spoločného s vtedajšou rytmikou českého verša a že aj ostatné prostriedky básnickej reči Sládkovičovej Maríny z prevažnej časti sú alebo známe z ľudových piesní slovenských, alebo bežné v ostatných slovanských jazykoch (na pr. v ruštine a v poľštine, ale aj v češtine; doklad: pre Sládkoviča je charakteristické, že má príliš voľný poriadok slov, ale tento zjav je známy aj z básnickej ruštiny a poľštiny). — Ďaleko by nás odviedlo, keby sme chceli podrobne podvracať nedokázané tézy Milana Pišúta. Načim len upozorniť na jeho húževnatú snahu posudzovať slovesné diela slovenské so stanoviska českého, pričom on si myslí, že je to akési vyššie stanovisko československé.

Ešte dva príklady. Referent vyhlasuje: „Slovenský spisovateľ musí totiž bojovať o svoju osobnosť s omnoho väčšou základňou literárnou, ako je daná v slovenčine. Musí prekonávať a prehodnocovať i výrazové prostriedky česky písanej literatúry, musí si diferencovať svoju tvorbu nielen nad niveau slovenské, ale nad niveau československé, ináč by naša literatúra dostala charakter regionálny.“ A v závere: „Slovenčina, ako umelecký výrazový prostriedok, má veľké možnosti rozvoja, akonáhle sa vymaní z izolačných tendencií a prejde výhňou veľkých osobností.“ Keby česká a slovenská literatúra boli jedno, keby slovenčina bola to isté ako čeština, keby slovenská literatúra minulosť a prítomnosť boli organickou časťou českej slovesnej tvorby, mal by pravdu Pišút, ale skutočnosť je inakšia. Kto pozná imanentný vývin slovenskej spisby, najmä poezie, za ostatných sto rokov, vie, že sa ona jasne odráža od českej, že má svoje typické znaky, ktoré sú často v protiklade s vývinom a terajším stavom českej poezie. Slovom: slovenská poezia ako umelecký prejav tvorivého ducha slovenského rastie zo seba a pretvára v sebe súčasné duchovné a umelecké prvky bez zvláštného ohľadu na stav v českej literatúre, lebo jej vlastný a hlavný smysel je v tom: byť umeleckým prejavom slovenského ducha, ktorý je osobitný a v mnohom odchodný od českého. Ináč dejiny našej literatúry dokazujú, že slovenskí básnici v minulosti a prítomnosti netvorili s ohľadom na stav v českej literatúre, ale tvorili zo seba a pritom zachovávali súvislosť s umeleckým prúdením v svetových literatúrach, a nielen v českej.

Posledná citovaná veta, v ktorej Pišút spomína akési „izolačné tendencie“ v spisovnej slovenčine, je nejasná, lebo autor vôbec nevyvetlil, o aké izolačné tendencie ide. Preto dobré by bolo, keby referent v záujme veci na príkladoch dokázal, ako sa prejavujú „izolačné tendencie“ v dielach našich spisovateľov.

Napokon ostáva mi ešte poznamenať, že prednáška Slovenčina ako umelecký prostriedok výrazový sklámala veľkú väčšinu kongresu. Očakávali sme seriózný referát, vybudovaný na základe moderných náuk o jazykovej estetike, no miesto toho počuli sme samé hypotézy a všelijaké dogmatické tvrdenia, ktoré nemajú nič spoločného s estetikou jazyka. — Vôbec Pišút je klasickým príkladom, ako môže zablúdiť teoretik, keď sa vzdáľuje od reality a keď sociologické fikcie prenáša na pole jazykovej estetiky a do literárnych dejín.

II.

Veľmi sľubnou začínala byť debata o básnickej reči pri referáte dr. Andreja Kostolného, bohužiaľ, bolo už neskoro večer, takže predsedajúci debatu odložil na druhý deň, no potom sa v nej nepokračovalo pre nedostatok času.

Kostolný v súvislosti s kritikou poznamenal, že „básnický jazyk sa nesmie báť žiadnej deformácie spisovnej normy“. Takto formulovaná téza je nepresná, lebo najmä neodborníci mohli by si ju vykladať tak, že básnik môže robiť s rečou to, čo sa mu priam páči; veď je rozdiel medzi „akoukoľvek deformáciou spisovnej normy“ a medzi „zámernou deformáciou spisovnej normy“. Sám štrukturalistický termín „deformácia“ nie je práve najšťastnejší, keďže deformáciu pokladáme za narušenie krásneho. Rozhodne lepšie by bolo hovoriť o pretváraní (transformácii) spisovnej normy. V diskusii počuli sme výčitky, že Slovenská reč chce predpisovať básnikom rozličné zásady a chce normovať ich jazyk. Slovenská reč vraj zakazuje slovo „vartáš“, v skutočnosti dr. Ján Mihál napísal o veci toto: „Laco Novomeský v najnovšom čísle Elánu má slovo *vartáš*, lebo rým si ho žiadal. Ale je takáto deformácia spisovnej normy správna?“ — Mihál teda dovolil si položiť otázku, a niektorí jednotlivci urobili z celej veci aféru. Ako redaktor Slovenskej reči poznamenal som v debata, že v Slovenskej reči začali sme sa zaoberať problémami básnickej reči najmä preto, že veľká väčšina terajších literárnych kritikov zaznáva formálnu (rečovú) stránku básnických diel a uspokojuje sa posudzovaním obsahu básní, hoci literárna kritika mala by vo zvýšenej miere dbať o rečovú estetiku. Terajšie pomery pri po-

sudzovaní básnických diel sú naozaj idylické. Slovenskému kritikovi stačí „vžiť sa“ či „vcítiť sa“ do básnikovho diela, potom svoje dojmy a myšlienky hodí na papier, hoci žiada sa, aby naša kritika mala spoľahlivé metódy pri posudzovaní rečovej (estetickej) stránky básnických diel. V Slovenskej reči už pred troma rokmi náročky sme písali o rečovej stránke niektorých nových básnických zbierok. Chceli sme otriast svedomím literárnych kritikov, chceli sme vzbudiť záujem o estetiku básnickej reči, no naša kritika ostala hluchá a neozvala sa. Slovenská literárna kritika nevyhovuje svojmu poslaniu, lebo zanedbáva posudzovať básnické diela so stanoviska jazykovej estetiky. — My gramatikári darmo voláme po náprave.

*

Naostatok treba zdôrazniť, že rečová úroveň referátov a diskusií bola pekná, len kde-tu stretli sme sa s nedisciplinovanými jednotlivcami, ktorí ako publicisti a literáti mali by vedieť, že verejný prejav požaduje absolútne správnu výslovnosť, takže neslobodno miešať dialektické prvky do spisovnej výslovnosti. — Musíme len opakovať, že estetickým problémom jazykovým malo sa venovať viac času na prvom kongrese slovenských spisovateľov.

Ján Mihál:

ZO SLOVENSKÉHO PÁDOSLOVIA.

(Pokračovanie.)

Predložky *po* a *medzi* tvoria predložku *pomedzi*, ktorá s akuzatívom je totožná s predložkou *medzi* s inštrumentálom, na pr.: Ech, Zmok blúdi *pomedzi svet*, najmä ľudí. Hv. VII, 149; Prívetivé sniečko nakukávalo škárou *pomedzi zápole* tam od Vlčej ponad Zbojnícku od Lipového, ktoré si práve oči vytieralo. Zech. Maš. 18/19; Chodí *pomedzi šiatre* a pozoruje ľudí. Kuk. II, 69.

Predložka *po* býva slúčená s predložkou *nad* v novú predložku *ponad*, ktorá s akuzatívom v distributívnom smysle znamená toľko, čo *nad*, keď označuje predmet, na ktorý shora smeruje pohyb, vyjadrený slovesom prísudku patričnej vety. *Ponad* s akuzatívom vyrovnáva sa zhruba predložke *nad* s inštrumentálom, na pr.: *Ponad priekopu* bol stále spustený silný padací most z dubových trámov. Jégé, A. Šangala 70; Veď keď znenazdania zazriem niekde v kútku pri zábavke alebo niekde *ponad stoličku* čnieť jeho ostrihanú hlávku, musím ísť ta a vybozkávať ju — nemôžem inak. EMŠ. MD, I, 68; Pokojné sivé oči prebehly *ponad veci*, zaletely kdesi strašne

ďaleko i zdalo sa vtedy, že modrý vesmír preteká nimi do zeme. M. U. H. 38; Junčiarka trčala *ponad stromy*. Zech. Maša 24.

Predložka *pod* s akuzatívom môže byť atribútom, prívlastkom podmetným alebo predmetným, na pr.: Budete si pýtať i *pečienky na právašok* a hodíte mu z nej *halušiek pod polievku*. Kuk. VII, 44. V uvedenej vete máme doklad i na atribút predmetný vyslovený akuzatívom s predložkou *na*.

Akuzatív s *pod* označúva príslovkové určenie spôsobu, na pr.: Vzal Ondreja *pod pazuchu* a kráčal s ním do kostola. Kal. R. 48; Janík sa zachveje, krv s' do líc mu leje, kukne hor a tíško *pod fúz usmeje*. Bel. Výb. 97.

Akuzatív s *pod* označúva predmet, pod ktorý dej, obsah to prísudkového slovesa, smeruje, na pr.: Niektorí utiahli sa *pod ohnisko*, iní do iných kútov a tam dumali. Kuk. VII, 71.

Akuzatív s *pod* označúva i čas, v ktorom sa voľáčo deje, na pr.: *Pod večer*, tulitil uliča, víchrenie — strhlo sa, skríklo — bruk! vtáča ak splašené pod strechu... Hv. IV, 121; To len tak povedajú, že kapusta vystrelila, keď *pod jeseň* zprostred hlavy vyženie mládnik a začne kvitnúť. Kuk. II, 194.

Akuzatív s *pod* podľa Miklosicha (cit. 436) môže znamenať podmanenosť, na pr. naše porekadlo: Dostal sa *s dažďa pod odkvap*. Podobne obstoja v dejepisoch bežné obraty: *pod nadvládu*, *pod moc tureckú* sa dostať a pod. Sem by sme mohli podľa vnútorného vzťahu zaradiť aj frázy typu: *vziať pod pazuchu* i pod.

Predložka *pod* slučúva sa v novú predložku s predložkou *po* a dáva *popod*. Akuzatív s *popod* má distributívny smysel a označúva predmet, pod ktorým sa uskutočňuje dej prísudku; je veľmi blízky inštrumentálu s predložkou *pod*, ale v istých prípadoch je medzi nimi čutká nuansa, na pr.: Skrčil sa a *popod ne pozeral* na druhú stranu. Kuk. II, 109. Nuansa je čutkejšie v tomto improvizovanom príklade: *popod stromy pozeral* na druhú stranu *pod stromami pozeral* na druhú stranu. V obrate s akuzatívom podmet si nepotrebujeme predstaviť pod stromami, ale v obrate s inštrumentálnom i mimovoľne sa nám vybaví podmet pod stromami. Iné príklady: Mestského znáte kapitána? Je driečny, štíhly, vysoký, dnes *popod naše obloky* šiel kolo poldeviatej z rána. Jes. Verše II, 90; Idú ovce, *idú popod Šúrovínu*, hotuj, bača, kotál varit baraninu! Národná. Akuzatív s *popod* môže byť i príslovkovým určením spôsobu, na pr.: Notáriuš krútil hlavou hlavou a *hudral si čosi popod nos*. Kuk. II, 124; On bokom fľochne na nás a *usmieva sa popod jeden svoj*

nádejný fízik, lebo i počuje i uhádne, že je tu o ňom reč. EMŠ. MD, I, 110.

Akuzatív s *pre* môže značiť prospech alebo neprospech da-koho, dačoho, na pr.: Strednosť slamená ľúbiť sa nedá, zamaľovaná takáto bieda *zbaví len pre hmyz Sodomy*. Sl. II, 165; On veru *pre tvoju* deravú hlavu ani nekýchne. Jégé, A. Šangala 178.

Akuzatív *pre* označúva najčastejšie príčinu, na pr.: *Pre tvoju* dobrotu výnďeš na psotu. Kal. R. 59; Ivan hneď oroduje za Elenku, keď ju *pre niečo* tresceme, i prajný i štedrý je k nej, ako vždy býval. EMŠ. MD. I, 157. No, aspoň *pre toho Miša* hodno chodiť na farskú studňu, keď už nie *pre vodu*. Kuk. II, 59.

Akuzatív s *pred* máva význam miestny, na pr.: *Pred slúžneho* predstúpi žena vo vetchom plášti. Záb. Koc. 77; Hádzeme perly *pred svine*. Tamže 89; Cyril sa zakrádal ako hriešnik *pred súd*. Kuk. VII, 50.

Predložka *po* s predložkou *pred* dáva predložku *popred*, ktorá značí predmet, popred ktorý logický podmet prechádza, na pr.: Ru-čajom hučí to *popred dom*, rev, vresk ak: nezabud! Hv. VI, 121; Lutovala ho a, idúc k nemu alebo *popred neho*, zastavili sa pri ňom. Taj. IV, 81; Indián pomaly kráčal *popred nich* poliankou. Such. Diam. 100.

Predložka *na* s predložkou *pred* slučuje sa v *napred*, na pr.: Pribehne pan na koňovi do rubani, a gazda *napred ňego* chytřejší prišiel a siadnul si na pniaka. V. E. 176; Ale že bežal furt *napred ňego*, ta že ňemože naň povedeť. Tamže.

Akuzatív so *skrz* môže znamenať nástroj, prostriedok, príčinu, na pr.: Pravdu možno zohaviť, liché *skrz zákony* umoriť i pochovať: na čas však len! Hv. II, 51. — Namiesto tohto akuzatívu bežnejší je v slovenčine čistý inštrumentál nástroja, prostriedku a príčiny. Viď o ňom ďalej.

Akuzatív s predložkou *s* býva namiesto príslovky *asi*, na pr.: Mám ta *s týždeň* na ume. Hv. VII, 39; Poliak urezal z prútika konček *s palček zdĺže*. Taj. IV, 65. (Pokračovanie.)

ROZLIČNOSTI.

Vidno-vidieť. — V niektorých tlačiarňach dôsledne nahrádzujú každé *vidno* neurčitkom *vidieť*. Výrazy *ako vidno*, *s toho vidno* opravujú na *ako vidieť*, *s toho vidieť*, ale neprávom, lebo obidva výrazy (*ako vidno* aj *ako vidieť*) sú rovnako správne.

Uprchlík? — Naši novinári často spomínajú „uprchlíkov“, hoci slovenčina nepozná slovesá „uprchnúť, prchať“, ale iba *vjsť, utekať*. Lenže od ostatných dvoch slovies nemožno utvoriť vhodné podstatné meno, a preto Pravidlá slovenského pravopisu (str. 311) odporúčajú slovo *ubehlík* namiesto „uprchlík“.

Zapříčiniť-spôsobiť. — Nemožno súhlasiť s tým, aby toto sloveso vytískalo sloveso *spôsobiť*. Pravda, vo vedeckej terminológii v celkom presne vyznačenom smysle je *zapříčiniť* na mieste.

Naväzovať-nadväzovať na niečo. — U nás už píšú: „naviazal na slová predrečníka. naväzovali na tradíciu“, hoci ešte nedávno písali sme len *nadviazal na reč, nadväzoval na tradíciu* a pod., t. j. rozlišovali sme slovesá *nadviazal a naviazal*. A tak by malo byť aj teraz.

Prítomný-terajší, tento. — Slovo „prítomný“ býva nemiestne tam, kde by sme mali dať prídavné meno *terajší*. Nehovorme: „Prítomný stav spisovnej slovenčiny“, lebo správne je len: *Terajší stav spisovnej slovenčiny*. — Veľmi často najdeme prídavné meno „prítomný“ aj tam, kde sa žiada ukazovacie zámeno *tento*, na príklad: „v prítomnej knižke“, správne: v tejto knižke. Preto nepíšme „v prítomnej štúdií, v prítomnej úvahe“ a podobne, ale iba takto: v tejto štúdií, v tejto úvahe ap.

Manuálny, percentuálny. — V spisovnej reči máme len príponu *-álny*, a to nielen v slovách, ktoré sme prejali z latinčiny, ale aj v slovách pôvodu francúzskeho. Preto nesprávne je „manuelný“ m. *manuálny*, „percentuelný“ m. *percentuálny* a pod.

Viac-viacej, skôr-skorej, zvlášť-zvlášte. — Tvary kratšie i tvary dlhšie sú rovnako správne a v spisovnej reči potrebné. Užívame ich zamieňavo, a to podľa toho, ako si to žiada ľubozvuk.

Berla a barla. — Medzi slovami *berla* a *barla* je značný významový rozdiel. *Berla* má biskup. *Žobrák* alebo chorý človek chodí o *barlách*.

Jarmok a trh. — Slovo *jarmok* je správne a netreba ho nahradzovať slovom *trh*, a to najmä preto nie, lebo medzi obidvoma slovami je významový rozdiel. Vo väčších mestách býva *trh* každý týždeň, ba aj dva razy za týždeň, no *jarmok* len niekoľko ráz za rok. *Jarmok* pôvodne značilo to isté ako *výročný trh*; teraz slovom *jarmok* označujeme istý druh veľkých trhov.

Za redakciu zodpovedá Henrich Bartek.
Vydanie Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine.
Tlačil Kníhtlačiarsky úč. spol. v Turčianskom Sv. Martine.